

Cestovní ruch osob s tělesným postižením v Jihomoravském kraji

Bakalářská práce

Vedoucí práce:

Ing. Eva Skálová

Andrea Babáková

Brno 2017

V první řadě bych ráda poděkovala vedoucí práce Ing. Evě Skálové za cenné rady, ochotu a čas, který mi při tvorbě bakalářské práce věnovala. Dále bych chtěla poděkovat své rodině a přátelům za jejich trpělivost a podporu. A v neposlední řadě paní Haně Svobodové z organizace Liga vozíčkářů a firmě Craftwork s.r.o. za pomoc při získávání odpovědí do dotazníkového šetření.

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto práci: **Cestovní ruch osob s tělesným postižením v Ji-homoravském kraji.**

vypracoval/a samostatně a veškeré použité prameny a informace jsou uvedeny v seznamu použité literatury. Souhlasím, aby moje práce byla zveřejněna v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách ve znění pozdějších předpisů, a v souladu s platnou *Směrnicí o zveřejňování vysokoškolských závěrečných prací.*

Jsem si vědom/a, že se na moji práci vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., autorský zákon, a že Mendelova univerzita v Brně má právo na uzavření licenční smlouvy a užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 Autorského zákona.

Dále se zavazuji, že před sepsáním licenční smlouvy o využití díla jinou osobou (subjektem) si vyžádám písemné stanovisko univerzity o tom, že předmětná licenční smlouva není v rozporu s oprávněnými zájmy univerzity, a zavazuji se uhradit případný příspěvek na úhradu nákladů spojených se vznikem díla, a to až do jejich skutečné výše.

V Brně dne 3. ledna 2017

Abstract

BABÁKOVÁ, A.. *Tourism of physically handicapped people in the South Moravian Region*. Bachelor thesis. Brno: Mendel University in Brno, 2017.

The subject of the submitted bachelor's thesis is Tourism of physically handicapped people in the South Moravian Region. The thesis deals with issues, obstacles and needs of physically handicapped people in the tourism field. In the theoretical part of the thesis terms such as tourism, factors that influence tourism, the market of tourism and last but not least person with physical handicap and everything connected with it are explained. The goal of the thesis is to analyse the current situation of travelling in the South Moravian Region focusing on three districts – Brno and its surroundings, the Lednice-Valtice Cultural Landscape and the Znojmo and Podyjí region. Based on questionnaire research the research part has been elaborated and possible solutions have been suggested.

Keywords

Tourism, market, physically handicapped, organization, accessibility, questionnaire

Abstrakt

BABÁKOVÁ, A. *Cestovní ruch osob s tělesným postižením v Jihomoravském kraji*. Bakalářská práce. Brno: Mendelova univerzita, 2017.

Předložená bakalářská práce je na téma Cestovní ruch osob s tělesným postižením v Jihomoravském kraji. Práce se zabývá problematikou, překážkami a potřebami osob s tělesným postižením v oblasti cestovního ruchu. V teoretické části jsou vysvětleny pojmy cestovní ruch, faktory ovlivňující cestovní ruch, trh cestovního ruchu a neposlední řadě osoba s tělesným postižením a vše s tím spojené. Cílem práce je analyzovat současnou situaci v oblasti cestování v Jihomoravském kraji se zaměřením na tři oblasti – Brno a okolí, Lednicko-Valtický areál a Znojemsko a Podyjí. Na základě dotazníkového šetření byla vypracována výzkumná část, a poté byly navrženy možnosti řešení.

Klíčová slova

Cestovní ruch, trh, tělesně postižení, organizace, přístupnost, dotazník

Obsah

1	Úvod	11
2	Cíl práce a metodika	13
2.1	Cíl.....	13
2.2	Metodika.....	13
2.3	Metoda sběru dat.....	14
3	Literární přehled	15
3.1	Cestovní ruch a jeho definice.....	15
3.2	Subjekt a objekt cestovního ruchu	15
3.2.1	Subjekt.....	15
3.2.2	Objekt.....	15
3.3	Formy a druhy cestovního ruchu.....	15
3.4	Pojem destinace a destinační management.....	16
3.4.1	Destinace	16
3.4.2	Destinační management.....	17
3.5	Faktory ovlivňující cestovní ruch.....	18
3.5.1	Lokalizační.....	18
3.5.2	Realizační	18
3.5.3	Selektivní.....	18
3.6	Trh cestovního ruchu.....	19
3.6.1	Nabídka cestovního ruchu	19
3.6.2	Poptávka cestovního ruchu.....	20
3.6.3	Poptávka z pohledu tělesně postiženého.....	21
3.7	Tělesně postižená osoba.....	23
3.8	Organizace a podpora tělesně postižených.....	24
3.8.1	Svaz tělesně postižených v České republice z. s.....	24
3.8.2	Liga vozíčkářů.....	24
3.8.3	Centrum Kociánka.....	24
3.8.4	Helpnet.cz.....	24

3.9	Cestovní ruch tělesně postižených	25
3.9.1	Sociální cestovní ruch	25
3.9.2	Přístupný cestovní ruch	26
4	Výzkumná část	28
4.1	Analýza výsledků dotazníkového šetření.....	28
4.1.1	Charakteristika zkoumaného souboru.....	28
4.1.2	Osobní zkušenosti s cestováním.....	30
4.1.3	Vybrané oblasti Jihomoravského kraje.....	38
	Brno a okolí	38
	Pálava a Lednicko-Valtický areál	40
	Znojensko a Podyjí	42
5	Diskuze	44
6	Závěr	47
7	Literatura	49
8	Seznam obrázků	52
9	Seznam tabulek	53
A	Dotazník	55

1 Úvod

Cestování je v dnešní době běžnou součástí života mnohých z nás, ne-li jeho potřebou. Zájem o cestování roste stále víc, řada lidí se však potýká s celou škálou překážek, které jim brání v cestování tak, jak by si přáli a představovali. Jednou z velkých bariér je tělesné a zdravotní postižení. Pro osoby se zdravotním nebo tělesným postižením se cestování stává velmi složitou záležitostí, přitom mají i oni stejná přání a sny cestovat. Na handicapované jedince se většinou nepohlíží jako na rovnocenné zákazníky či klienty a nabídka pro tento typ osob v cestovním ruchu je značně omezena. Často se očekává, že sami postižení přijdou s návrhy a řešením, jak více cestovní ruch rozvinout, aniž by se předem uvažovalo nad tím, jak jim podmínky přizpůsobit.

Lidé s handicapem obvykle cestují v doprovodu rodinných příslušníků, přátel nebo sociálních pracovníků a jejich cesty si plánují v dostatečném předstihu. Nemohou si dovolit vycestovat z domova bez zarezervovaného ubytování či stravování, bez předem ověřených vhodných podmínek pro jedince s handicapem. I přes veškeré bariéry, se kterými se v rámci cestování lidé s postižením setkají, je život a aktivní cestování významná hodnota a naplno si veškeré aktivity s ní spojené užívají. Běžná populace lidí si často neuvědomuje a ani nedokáže představit, co to znamená být odkázán na invalidní vozík, berle či jiné pomůcky, které osobám s handicapem pomáhají při přemísťování se předem vytyčených bodů.

Tento problém by se měl dostávat více do podvědomí i ostatním lidem, mělo by se o tomto tématu více mluvit či podnikat kroky, aby i zdravotně a tělesně postižené osoby mohly žít plnohodnotný život jako běžní lidé.

Tématem bakalářské práce je z důvodů zvyšování osvěty a hledáním nových řešení v oblasti cestovního ruchu Cestovní ruch osob s tělesným postižením v Jihomoravském kraji. Hlavní cílem práce je zjistit současný stav na trhu cestovního ruchu v Jihomoravském kraji a jeho oblastech. Očekávání jedinců s handicapem od cestování, zmapovat, kdy a s kým se na cesty vydávají a s jakými problémy se nejčastěji setkávají. Cílem dílčím je zhodnotit nabídku cestování ve třech zvolených oblastech – Znojensko a Podyjí, Lednicko-Valtický areál a Brno a okolí. Zjistit na jaké úrovni jsou v současné době služby ubytovací, stravovací, dopravní a kulturní a sportovní vyžití ve zmíněných oblastech pro tělesně postižené. Dále se práce zaměří na poptávku po cestovním ruchu a překážky, které jsou s cestováním handicapovaných osob spojeny.

První část bakalářské práce je věnována teorii nezbytné k porozumění širších souvislostí cestování jedinců s handicapem, které je potřebným vodítkem pro zpracování části praktické. Vysvětlen je pojem cestovní ruch jako takový, co je jeho subjektem a objektem, formy a druhy cestovního ruchu, pojem destinace a destinační management. Jako další jsou popsány faktory, které cestovní ruch ovlivňují a zmapován trh cestovního ruchu a jeho nabídka a poptávka. Dále je vysvětlena definice osoby s tělesným postižením, zmíněny organizace, které se lidem s postižením věnují a podporují, a konečně rozebrán cestovních ruch osob s tělesným postižením.

Druhou částí je část výzkumná opírající se o data z dotazníkového šetření přímo u osob s tělesným postižením z Jihomoravského kraje. Na základě získaných odpovědí jsou navržena doporučení a návrhy kroků vedoucím ke zlepšení současné neuspokojivé situace, aby pro jedince s handicapem bylo cestování pohodlnější, jednodušší a aby mohli využívat co nejpestřejší škálu služeb cestovního ruchu.

2 Cíl práce a metodika

2.1 Cíl

Cílem práce je analyzovat současný stav cestovního ruchu tělesně postižených osob v Jihomoravském kraji. Zaměřili jsme se na 3 významné oblasti Jihomoravského kraje - Pálavu a Lednicko-Valtický areál, Brno a okolí a Znojensko a Podujít, odhalit bariéry, se kterými se osoby s handicapem potýkají při plánování cest a cestování samotném. Hlavním cílem je zjistit současný stav na trhu cestovního ruchu pro tělesně postižené osoby v Jihomoravském kraji a jeho oblastech. Dílčím cílem je zjistit, která z oblastí je nejkvalitnější v oblasti služeb. Dále najít překážky, které nejčastěji brání osobám s handicapem cestovat, nalézt nedostatky a následně navrhnout možnosti zlepšení. Návrhy mohou přispět ke zkvalitnění dosud nabízených služeb v Jihomoravském kraji a zlepšit současnou situaci a na trhu cestovního ruchu.

2.2 Metodika

Ke splnění stanovených cílů je potřeba nastudovat správnou literaturu vztahující se ke zvolenému tématu bakalářské práce. Práce je rozdělena na dva celky, kdy první část se opírá o získané znalosti z příslušné odborné literatury. V literární rešerši je definován cestovní ruch, formy a druhy cestovního ruchu, destinace a destinační management, trh cestovního ruchu, dále vysvětlen pojem „tělesně postižená osoba“, cestovní ruch osob s handicapem a v neposlední řadě organizace, které se o tělesně a zdravotně postižené osoby starají a podporují.

Hlavní cíl práce:

Hlavním cílem výzkumu je zjistit současný stav na trhu cestovního ruchu pro tělesně postižené v Jihomoravském kraji a jeho oblastech. Zjistit možné preference osob s postižením ve výběru destinací. Kde a jak získávají možné informace o bezbariérovosti a na základě těchto výsledků stanovit možná doporučení.

Hypotéza H1:

Nabídka bezbariérových míst pro tělesně postižené osoby v Jihomoravském kraji je nedostatečná.

Dílčím cílem je zmapovat tři vybrané oblasti v rámci Jihomoravského kraje. Zjistit, která z oblastí je pro osoby s tělesným postižením nejkvalitnější v nabídce služeb.

Hypotéza H2:

Oblast Brno a okolí má kvalitnější nabídku služeb než další dvě oblasti.

Bakalářská práce by měla přispět ke zlepšení kvality služeb na trhu cestovního ruchu pro tělesně postižené, a to primárně v Jihomoravském kraji, na který byl výzkum zaměřen. Sekundárně by tato práce mohla být využita ke zkvalitnění i v jiných krajích nebo oblastech České republiky.

2.3 Metoda sběru dat

Velký význam má pro bakalářskou práci část praktická, kde pomocí dotazníkovému šetření, který byl určen pouze pro lidi s tělesným postižením. Dotazník byl zcela anonymní. Obsahoval 3 části. Prvním částí byly osobní otázky, čítající pět uzavřených a jedna otevřená otázka. Druhý oddíl byl zaměřen na osobní zkušenosti s cestováním po Jihomoravském kraji. Tato část obsahovala dohromady 13 uzavřených otázek a u některých byla možná volba více odpovědí. Poslední část se zabývala zvolenými třemi oblastmi Jihomoravského kraje. Každá z oblastí obsahovala 5 otázek, které hodnotili kvalitu služeb na stupnici 1-5 a dvě otevřené otázky týkající se navštívených míst.

Dotazník měl respondent možnost vyplnit dvěma způsoby. První variantou byla papírová podoba dotazníku, kterou bylo možno vyplnit na pobočce organizace Liga vozíčkářů v Brně. Druhou, pro mnohé příjemnější variantou, byla možnost vyplnění online přes google formulář, který podporuje výzkumná šetření například k bakalářským pracím. Pomocí organizace Liga vozíčkářů a chráněné dílny Craftwork s.r.o. byli dotazníky poslány, sdíleny případně předány k vyplnění tělesně postiženým lidem.

Dotazníkový výzkum probíhal v období od 24. října do 30. listopadu. Dohromady se podařilo získat 51 správně vyplněných dotazníků, které byly následně vyhodnoceny pomocí příslušných grafů, tabulek případně byly uvedeny postoje, návrhy a názory dotazovaných.

3 Literární přehled

3.1 Cestovní ruch a jeho definice

Cestovní ruch je pojem, který je odvozen od slova cestování, ale oba tyto pojmy se liší. Slovem cestování rozumíme cesty, které jsou spojené s přechodným pobytem na různých místech. Cestovní ruch je jev masový a je spjat s poskytováním specifických služeb (ubytování, stravování, doprava, atd.), které zajišťují specializované organizace. (Kotíková, 2013)

Oficiální definicí, kterou přijala organizace UNWTO zní: „*cestovní ruch zahrnuje aktivity osob cestujících do míst či přebývajících v místech, která se nacházejí mimo jejich obvyklé prostředí.*“ (Goeldner, Ritchie, 2014, str. 3)

Nemůžeme pojem cestovní ruch hodnotit pouze jako jev, ale měli bychom zohlednit i skutečnost, že cestovní ruch je nedílnou součástí ekonomiky a společenským fenoménem. Slovo cestovní ruch lze chápat jako teoretickou nebo vědeckou disciplínu. (Kotíková, 2013)

3.2 Subjekt a objekt cestovního ruchu

Cestovní ruch je systém otevřený a dynamický, jenž je tvořen dvěma podsystemy, a to subjektem cestovního ruchu a objektem cestovního ruchu a jejich společné vazby. (Hesková a kolektiv, 2011)

3.2.1 Subjekt

Subjekty cestovního ruchu jsou všichni účastníci cestovního ruchu, kteří uspokojí svoje potřeby a je charakterizován souborem vlastností a stavů, které jsou pro poskytovatele služeb cestovního ruchu nezbytná. Subjektem této práce jsou osoby s tělesným postižením účastníci se na cestovním ruchu i přes svůj handicap. (Beránek a kolektiv, 2013)

3.2.2 Objekt

Objektem CR lze označit místa, kam subjekty CR cestují. Objekt je nabídkou cestovního ruchu. Součástí cílového místa objektu jsou služby a zboží vytvořené podniky a institucemi cestovního ruchu. (Hesková a kolektiv, 2011)

3.3 Formy a druhy cestovního ruchu

Formy cestovního ruchu jsou potřeby svých účastníků. „*Základní formy odpovídají nejširším potřebám, zatímco specifické formy uspokojují specifické požadavky jeho účastníků.*“ (Ryglová, Burian, Vajčnerová, 2011, str. 19)

Podle Ryglové, Buriana a Vajčnerové (2011) mezi základní formy cestovního ruchu, dále jen CR, patří:

- Rekreační CR - zaměřen na regeneraci a reprodukci, realizace probíhá v rekreačním prostředí; chataření a chalupaření je pro české prostředí specifické;
- Kulturně poznávací CR - cílem je seznámení s historií, kultury, tradic, zvyků apod.;
- Sportovně-turistický CR- zájem lidí o aktivní odpočinek a účast na sportovních akcích;
- Léčebný a lázeňský CR – zaměřený na léčbu, prevenci, odpočinek a celkovou obnovu sil jedince.

Druhy cestovního ruchu se podle Ryglové, Buriana a Vajčnerové (2011) rozdělují dle několika kritérií:

1. Vztah k platební bilanci - domácí, zahraniční, tranzitivní CR;
2. Místo - vnitřní, vnější, mezinárodní CR;
3. Způsob financování – volný, vázaný CR;
4. Délka pobytu - krátkodobý, dlouhodobý CR;
5. Způsob účasti zabezpečení cesty - organizovaný CR, neorganizovaný CR;
6. Počet účastníků – individuální, kolektivní CR;
7. Roční období – sezonní, mimosezonní CR;
8. Vliv na životní prostředí – tvrdý, měkký CR.

Mnohdy se však druhy a formy CR prolínají a je tedy těžké určit, co je druh a co forma. Sami autoři publikací se se v těchto pojmech rozcházejí.

3.4 Pojem destinace a destinační management

V následující kapitole si vysvětlíme nejdříve pojem destinace jako takové a na základě destinace bude vysvětlen pojem a úloha destinačního managementu.

3.4.1 Destinace

Destinace je dle Királ'ové a Straky (2013) přirozeným celkem, který má v rámci podmínek rozvíjení cestovního ruchu ojedinělé vlastnosti odlišující se od jiných destinací.

Podle Světová organizace cestovního ruchu, dále jen UNWTO, představuje destinaci „*místo s vhodnými atraktivitami ve spojitosti se zařízeními a službami cestovního ruchu, které si účastník nebo skupina zvolil pro návštěvu.*“ Pojem destinace tedy může představovat cílové místo, ale i daný produkt, který je propojen s konkrétním místem. Definice destinaci je vymezena z pohledu zákazníka. (Hesková a kolektiv, 2011)

Pásková a Zelenka (2012) ve výkladovém slovníku definují pojem destinace v užším a širším smyslu. V pojetí užším je destinace cílovou oblastí, pro kterou je významná nabídka atraktivit a infrastruktury cestovního ruchu. Ve smyslu širším je destinace země, regiony, lidská sídla a oblasti, kde jsou koncentrovány

atraktivitu, služby a infrastruktura cestovního ruchu, jejichž výsledkem je dlouhodobá koncentrace návštěvníků.

3.4.2 Destinační management

Podle výkladového slovníku cestovního ruchu (Pásková a Zelenka, 2012, str. 106) je destinační management „*systematická činnost spočívající v aplikaci souboru technik, nástrojů a opatření při koordinovaném plánování, organizaci, komunikaci, marketingu, rozhodovacím procesu a regulaci cestovního ruchu v dané destinaci.*“

Dle Světové obchodní organizace se funkce destinačního managementu můžou lišit v závislosti na regionální a místní úrovni. Ne všechny turistické destinace mají destinační management. (Destination management, 2016, [online])

Jak uvádí Nejdí (2011), prosperující management destinace je zřízen pro efektivní spolupráci mezi soukromými a veřejnými organizacemi tak, aby mohly návštěvníkům dané destinace poskytnout služby a zážitky v určité kvalitě. Management destinace má několik úloh, a to souhrnu v řízení destinace, zvyšovat dlouhodobou prosperitu místních obyvatel, maximalizovat uspokojení návštěvníků, zavádět moderní technologie do praxe, komunikovat s návštěvníky a partnery a mnohé další.

3.5 Faktory ovlivňující cestovní ruch

Faktory, které ovlivňují cestovní ruch rozdělujeme do tří skupin na lokalizační, realizační a selektivní (stimulační).

3.5.1 Lokalizační

Faktory či lokalizační podmínky rozhodují o funkčním využití dané oblasti z hlediska přírodního charakteru a společenských podmínek a atraktivit. Poskytují konkrétní předpoklady a o jejich využití rozhodují faktory selektivní a realizační. (Hrala, 2013)

Přírodní podmínky jsou tvořeny klimatem, modelací a charakterem terénu, hydrologickými poměry, zvířaty, rostlinami a přírodními atraktivitami. Podmínky společenské vznikly pomocí lidské činnosti a řadíme sem například památky, zvyky, gastronomii, apod. Pomocí lokalizačních faktorů jsme schopni předurčit jaký druh CR je vhodný a bude se na daném území vyvíjet. Díky tomu můžeme zjistit, jestli budou na území probíhat spíše krátkodobé aktivity či dlouhodobé pobyty a rekreace. Faktory určují odlišnost jednotlivých destinací. (Ryglová, Burian, Vajčnerová, 2011)

3.5.2 Realizační

Jak uvádí Hrala (2013), realizační podmínky jsou dominantní v konečném postavení uskutečňování různých forem CR. Umožňují nám dosáhnout a využít jednotlivou oblast. Mezi tyto faktory řadíme dopravu a infrastrukturu služeb.

Infrastrukturu služeb lze také nazývat materiálně-technikou základnou, která se skládá z ubytovacích, stravovacích a dalších zařízení a služeb. Pro území a jeho správné využití potenciálu je velmi důležitá dostatečná kapacita, kvalita a odpovídající nabídka služeb. Kdybychom chtěli u realizačního faktoru hodnotit úroveň, používáme mnoho ukazatelů jako například počet ubytovacích zařízení, počet lůžek, počet míst u stolu, občanská vybavenost, velikost a kvalita přepravních kapacit, atd. (Ryglová, Burian, Vajčnerová, 2011)

3.5.3 Selektivní

Podle Hraly (2013) selektivní faktory stimulují vznik cestovního ruchu ve funkci poptávky a mají primární postavení v rozvoji. Díky těmto faktorům mohou být využity podmínky pro cestovní ruch v daných oblastech.

Jak uvádí Ryglová, Burian, Vajčnerová (2011), dělí se na objektivní a subjektivní faktory. Mezi objektivní řadíme politické, ekonomické, demografické a administrativní podmínky. Mezi skupinu subjektivních faktorů patří řada psychologických faktorů a roli zde hraje reklama, propagace, pověst destinace apod.

3.6 Trh cestovního ruchu

Trh cestovního ruchu je tvořen nabídkou a poptávkou, kdy nabídka převyšuje poptávku, protože zde existuje široká nabídka zájezdů, ubytovacích zařízení, dopravy, apod.

Trh je ovlivňován několika faktory, mezi konkrétní faktory, které ovlivňují trh CR, řadíme např. růst volného času, lepší mobilitu a ekonomické možnosti seniorů, budování systému dopravy, kdy si zákazník volí podle ceny, rychlosti, kvality a typu dopravního prostředku.

Pro trh CR je charakteristická sezónnost, související s výběrem dovolené s ohledem na roční období. (Zelenka, 2015)

3.6.1 Nabídka cestovního ruchu

Nabídku na trhu cestovního ruchu tvoří vše, co je nutné k účasti na CR a slouží k realizaci přání zákazníků. Nabídku tvoří soubor aktivit, služeb a odvětví, jehož realizaci poskytujeme návštěvníkovi cestovní zážitek.

Na kvalitě a kvantitě jednotlivých kategorizovaných složek nabídky závisí celkový úspěch v oblastech CR. (Goeldner, Ritchie, 2014)

V rámci nabídek cestovního ruchu rozlišujeme primární a sekundární nabídku.

Primární nabídka

Primární nabídka je dominantní složkou CR, kterou tvoří atraktivita turistické destinace. Nabídku tvoří atraktivita přírodní i vytvořené člověkem, které mají schopnost namotivovat člověka k účasti na CR. (Zichová, 2010)

Podle Zichové (2010) mají přírodní atraktivita schopnost přilákat návštěvníky do určité destinace na delší cesty s pobytovým charakterem. Mezi tyto atraktivita řadíme:

- Klimatické podmínky – teplota, srážky;
- Morfologické podmínky - skály, hory, pláže;
- Hydrologické podmínky – moře, řeky, jezera, vodopády, podzemní vody;
- Fauna a flóra – druhy živočišstva a rostlinstva apod.

Organizované neboli vybudované atraktivita jsou další skupinou, jež není určena primárně pro turistické účely, ale v současnosti jsou cílovou atraktivitou turismu. Slouží ke kratším cestám nebo jsou součástí jiných atraktivit s odlišným umístěním. Můžeme je členit do čtyř skupin:

- Architektonické a technické atraktivita – historická, moderní a lidová architektura;
- Přírodní vybudované atraktivita – přírodní parky, zahrady;
- Kulturně-sportovní atraktivita – historická a kulturní místa, festivaly, sportovní události, tradiční řemesla;

- Sociální atraktivita – tradice, zvyky, životní styl, regionální kuchyně apod. (Zichová 2010)

Třetí a zároveň poslední skupinou jsou atraktivita koncipované pro účely turismu. Návštěvníky to motivuje k delším i kratším pobytům. Do této skupiny zahrnujeme například tematické parky, lázeňská centra, sportovní areály, apod. (Zichová, 2010)

Sekundární nabídka

Druhou částí nabídky je tzv. vybavenost místa, která poskytuje potenciálním návštěvníkům určitý servis při jejich pobytu mimo domov. Významným způsobem podporuje rozvoj turismu a je vázána na nabídku primární.

Vybavenost můžeme rozdělit na dvě skupiny:

- Suprastrukturu - ubytovací zařízení a služby, stravovací služby a ostatní komponenty služeb (např. banky, směnárny, informační centra, apod.);
- Infrastrukturu - dopravní (silnice, železnice) a veřejná (vodovody, kanalizace, osvětlení, apod.) infrastruktura. (Zichová, 2010)

3.6.2 Poptávka cestovního ruchu

Na trhu CR tvoří poptávku lidé, kteří jsou ochotni vynaložit určitou část peněz, aby uspokojili své potřeby a přání. Poptávka je měřítkem úspěchu V rámci CR lze potřeby rozdělit do dvou skupin na primární potřeby (=motivační) a sekundární potřeby (=realizační).

Na základě primárních potřeb je člověk motivován k účasti CR. Mezi tyto potřeby řadíme psychickou a fyzickou regeneraci, sociální kontakt nebo vazby, profesní motivy a poznání v širším smyslu.

Sekundární potřeby jsou závislé na potřebách primárních, ale samy o sobě nejsou cílem účasti na CR. Jedná se o biologické potřeby života jako stravování, ubytování, a hygiena. Řadíme sem mimo jiné i dopravu a zábavu. (Palátková, Zichová, 2011)

Faktory ovlivňující poptávku

První skupinou jsou ekonomické determinanty, kam řadíme například hrubý domácí produkt na člověka, disponibilní příjmy, životní náklady, ceny dopravy, fyzickou vzdálenost, životní náklady v místě účasti nebo třeba působnost marketingu.

Druhou skupinou jsou sociálně psychologické faktory, které tvoří faktory demografické, motivace lidí, výhody i celková image destinace. Další faktory, které působí na poptávku, může být doba, kterou máme vymezenou pro cestování, celkový postoj k místu, zkušenosti z minulosti, ale také náš fyzický a psychický stav.

Třetí a zároveň poslední skupinou ovlivňující poptávku na trhu CR jsou vnější determinanty, kam patří existence nabídky, stabilita a růst ekonomiky v zemi, sociální a politické prostředí, infrastruktura a suprastruktura. Skupinu tvoří i speciální faktory jako jsou velké sportovní akce (např. olympijské hry) nebo akce v daném

regionu. Spadají sem i přírodní katastrofy, nemoci, války a terorismus. (Jakubíková, 2012)

3.6.3 Poptávka z pohledu tělesně postiženého

Faktorem ovlivňujícím poptávku z pohledu tělesně postiženého člověka jsou různé překážky, se kterými se osoba s handicapem při cestování setkává. Produktů nabízených cestovními kancelářemi či specializovanými organizacemi v současné době přibývá, ale stále jich není dostatek.

V České republice žije přibližně 550tis. tělesně postižených občanů, což není jednoznačně zanedbatelné číslo. (Kotýnek, 2014, [online])

Zdravotně i tělesně postižení lidé tak tvoří důležitý segment trhu cestovního ruchu, který by se neměl opomíjet. S přibývajícím věkem se zdravotní a tělesný stav lidí zhoršuje a tím narůstá i větší procento postižení (např. špatná mobilita, zrak či sluch).

Překážky ovlivňující poptávku tělesně postižených osob

Ubytování

Prvním zjištěným problémem může být překážka při vstupu do objektu v podobě schodů či vysokého prahu, proto je při vstupu důležitá vodorovná plocha, která usnadní vozíčkáři vstup i výstup z budovy bez pomoci. Pokud se v budově nachází schodiště, mělo by být klientovi umožněno se této překážce vyhnout pomocí výtahu či zvedací plošiny. U výtahů je důležitá šířka dveří a prostor ve výtahu, které musí být dostatečné veliké. (Filipiová, 2002)

Dále se klienti setkávají s problémy v pokojích, kde není dostatečně velký prostor na pohyb na vozíčku. Případně je v pokoji nedostupné sociální zařízení díky úzkým dveřím, chybějícím madlům, vysoko umístěnému umyvadlu nebo nízko posazené míse. (Czech Tourism, 2005, [online])

Finance

Dalšími překážkami, které byly u tělesně postižených osob zjištěny, jsou finance. Tělesně postižení z důvodu svého handicapu jsou často vyřazeni z trhu práce a jsou proto závislí na sociálních dávkách. Může se stát, že poskytovatelé služeb lidem s handicapem specifické potřeby zpoplatňují. Není to pravidlem, ale děje se to často. Jedná se především o potřeby bezbariérového přístupu a pokoje, sociální zařízení jim přizpůsobené, apod. Problémy či záležitosti tohoto typu by měly být však standardem. (Národní rada osob se zdravotním postižením v ČR, 2011, [online])

Doprava

Bylo zjištěno, že dopravní prostředky musí mít zajištěny výstup a nástup včetně dostatečného prostoru pro snadný pohyb s mechanickým či elektrickým vozíkem. Městská hromadná doprava má stále víc nízkopodlažních vozů. Problémem jsou ale pro bezpečný nástup a výstup bezbariérové zastávky. Často si můžeme všimnout, že je zastávka bezbariérová, ale bohužel se k ní nedá dostat. U tramvají jsou

nástupiště, která se nacházejí uprostřed vozovky, a není tam zajištěn nájezd pro vozíky. (Dopravní podnik města Brna, 2016, [online])

Doprava železniční nabízí dva druhy vlaků, které handicapovaní lidé mohou využívat, a to vůz se zvedací plošinou a vůz vhodný pro přepravu vozíčkářů. Vlaky jsou označeny znakem pro vozíčkáře. (České dráhy, 2015, [online])

Informace a komunikace

Klientům je z důvodů specifických potřeb a požadavků potřeba poskytovat jasné a konkrétní informace. Osoby s handicapem většinou zjišťují, jestli jsou například dveře dostatečně široké, jak je pokoj situován, v jakém patře se pokoj nachází apod. Tyto informace jsou velice důležité a měly by být klientům sděleny automaticky. Hodně ubytovacích zařízení se chlubí bezbariérovým přístupem, ale bohužel si neuvědomují, že kromě vstupu pro vozíčkáře je potřeba mít vybavené i speciálně pokoje a výtah, pokud je nutný.

Neexistují jednotné standardy a certifikace pro bezbariérovost zařízení, které by vyřešily tyto problémy.

V zařízeních, která nabízejí a poskytují zdravotně a tělesně postiženým lidem jejich služby, by měl pracovat pouze vyškolený personál. Personál, který vyřeší problémy, vyhoví potřebám klienta, poskytne správné informace a je schopen vykonat odpovídající služby. (Helpnet.cz, 2016, [online])

3.7 Tělesně postižená osoba

Zdravotní stav ovlivňuje veškeré oblasti života jedince. Zařazuje nás či vyřazuje z určitých pracovních povinností, volnočasových aktivit – sportu nebo cestování. Zdravotní postižení se týká každého z nás, v důsledku úrazu, nemoci nebo stárnutí se každý můžeme setkat s obtížemi plynoucími ze zhoršení tělesného zdraví, a proto je nutné se touto problematikou zabývat.

Zdravotní postižení je trvalý nebo dlouhodobý stav, který nelze odstranit. Osoby s jakýmkoli postižením jsou omezeni na životě a nemohou vykonávat nám běžné životní činnosti. Nemluvíme pouze o lidech na invalidním vozíku, ale jsou to i osoby se sluchovým, zrakovým nebo mentálním postižením.

Tělesně postižená osoba má určitě funkční omezení – zrakové, sluchové, pohybové, trpí tělesnou deformací nebo trpí chronickým onemocněním. (Buřvalová, 2007)

Druhy tělesného postižení můžeme rozdělit podle jeho rozsahu na lidi na mechanickém nebo elektrickém vozíku, s pohybovou dysfunkcí používající hole a osoby s poruchou jemné motoriky.

V České republice máme tři stupně postižení, které se liší druhem a mírou postižení:

- I. stupeň – osoba s těžkým zdravotním postižením,
- II. stupeň – osoba se zvláště těžkým zdravotním postižením,
- III. stupeň – osoba se zvláště těžkým zdravotním postižením a potřebou průvodce.

Lidem jsou poskytnuty mimořádné výhody v oblasti sociální péče na základě průkazu osoby se zdravotním postižením (OZP), kterým se prokazují. Označení jsou:

- TP (I. stupeň)
- ZTP (II. stupeň)
- ZTP/P (III. stupeň)

Na průkaz TP má nárok osoba s těžkým zdravotním postižením ze skupiny s prvním stupněm míry postižení. Průkaz ZTP získá osoba se zvláště těžkým zdravotním postižením spadající do skupiny druhého stupně postižení. Osobě se zvláště těžkým zdravotním postižením a potřebou průvodce má nárok na průkaz s označením ZTP/P. (Vyhláška č. 182/1991 Sb., [online])

3.8 Organizace a podpora tělesně postižených

Společenských organizací, které pomáhají a podporují osoby s tělesným nebo jiným zdravotním postižením v České republice stále přibývá. Kromě početných organizací se o pomoc dále stará státní rezort, vláda a místní úřady.

V této kapitole budou zmíněny dvě společnosti zaměřující se hlavně na tělesně postižené a internetový portál pro osoby se zdravotním a tělesným handicapem

3.8.1 Svaz tělesně postižených v České republice z. s.

Svaz tělesně postižených v České republice je neziskovou státní organizací s působností po celé ČR. Cílem organizace je podporovat a hájit specifické potřeby a zájmy svých členů a klientů bez ohledu na rozsah jejich tělesného postižení. Sdružují přibližně 400 pobočných spolků po celé České republice a mají přes 35tis. členů nejen s tělesným postižením, ale i s jiným typem zdravotního postižení.

Organizace zajišťuje poradenskou činnost, různé aktivizační služby (např. výtvarný kroužek nebo kurzy počítačových dovedností), půjčuje kompenzační pomůcky, organizuje rekondiční a rehabilitační pobyty a je distributorem EURO klíčů. (Svaz tělesně postižených v České republice z. s., 2016, [online])

3.8.2 Liga vozíčkářů

Hlavní posláním Ligy vozíčkářů je začleňování osob s tělesným postižením do společnosti a poskytnutí podpory při řešení obtížných problémů v každodenním životě. Cílem je dosáhnout toho, aby klient i přes svůj handicapem byl samostatný, vzdělával se, uplatňoval své dovednosti a schopnosti v získávání i udržování zaměstnání, aktivně trávil volný čas a byl informován o svých právech. (Liga vozíčkářů, 2012, [online])

3.8.3 Centrum Kociánka

Centrum Kociánka je státní příspěvkovou organizací pro tělesně postiženou mládež v Brně. Ústav sídlí na Kociánce v Králově poli, ale součástí ústavu jsou i pobočky v Brně-Řečkovících, Březejci a v kraji Vysočina. Základním posláním je poskytování sociálních služeb, pomoc a podporu dětem, mládeži a dospělým ve věku od 3 do 40 let, kteří mají těžký stupeň tělesného postižení, případně v kombinaci s jiným zdravotním handicapem. Kociánka zajišťuje zdravotní a poradenskou péči, rehabilitace, sociálně právní poradenství, výchovnou vzdělávací činnost, odbornou přípravu na budoucí zaměstnání, logopedii a psychologickou péči. (Centrum Kociánka, 2016, [online])

3.8.4 Helpnet.cz

Internetový informační portál, který je určen pro osoby se specifickými potřebami usnadňuje orientaci v problematice zdravotního postižení. Poznámky s odkazy na tuzemské portály jsou rozděleny podle druhu postižení na sluchové, zrakové, men-

tální, tělesné, vnitřní nemoci a duševní zdraví. Zmíněné skupiny doplňují ještě rodiče dětí se zdravotním postižením a senioři. Portál obsahuje další rubriky jako sociální služby, legislativu, informace o získání a prodeji pomůcek, poradenství, vzdělávání a odstraňování bariér. Přestože se webový portál nezaměřuje na problematiku turismu a možnosti trávení volného času, najdeme zde odkazy na kulturní a sportovní vyžití nebo zájmovou činnost pro tělesně postižené. (Helpnet.cz, 2016, [online])

3.9 Cestovní ruch tělesně postižených

Cestovní ruch tělesně postižených s sebou nese významný individuální riziko. Mnohdy se lidé s handicapem bojí cestovat z důvodů nedostatků informací nebo mají strach z poznávání nových nepoznaných míst, které by mohli narušit jejich psychickou nebo fyzickou rovinu. (McKercher, Yau, Packer, 2004, [online])

Cestovní ruch pro osoby s handicapem můžeme rozdělit na sociální a přípustný cestovní ruch. V následujících podkapitolách si tyto dvě skupiny vysvětlíme.

3.9.1 Sociální cestovní ruch

Sociální cestovní ruch je jednou z forem realizace cestovního ruchu. Platí pro něj vše, co je s CR obecně platné. Zaměřuje se především na osoby se zvláštními potřebami a nízkou životní úrovní. Finanční náklady na cestování financuje nebo spolufinancuje stát, zaměstnavatel, město nebo nadace. (Pásková, Zelenka, 2002)

Zásadní roli v sociálním cestovním ruchu hraje Mezinárodní kancelář pro sociální cestovní ruch, dále jen BITS, která vznikla v roce 1963 v Bruselu. Hlavní úlohou BITS je koordinovat aktivity v rámci CR a předávat informace o kulturních záležitostech týkajících se CR. Jako nezisková organizace se snaží o zlepšení a přístupnost cestování právě pro osoby se špatným zdravotním stavem, s finančními problémy, s osobní nebo rodinnou izolací, ale i geografickými obtížemi.

Sociální CR vychází podle BITS z pěti kritérií:

- Právo většiny na cestování;
- Příspěvků sociálního CR k sociálnímu začlenění;
- Vytváření udržitelných zdrojů CR;
- Příspěvek v zaměstnání a k hospodářskému rozvoji;
- Celkový přínos k celosvětovému rozvoji. (Cestovní ruch pro všechny, 2008, [online])

Evropskou ekonomickou a sociální komisí bylo v roce 2006 vypracováno stanovisko k sociálnímu cestovnímu ruchu, kde je zmiňována současná situace a vývoj CR v Evropě, definován pojem sociální CR, dále jsou míněny zkušenosti jednotlivých zemí, a doporučení soukromým a veřejným organizacím na zlepšení sociálního CR. (Houška, Petrů 2010)

Komise definovala podmínky, které musí být splněny, aby se činnost CR mohla nazývat sociální. Jednou z podmínek je, že skutečné životní podmínky jsou zcela

nebo částečně nemožné k úplnému realizování práva na CR. Důvody jsou ekonomická situace, fyzické či mentální postižení, snížená pohyblivost, geografické problémy a mnohé další, které v závěru představují překážku. Druhou podmínku představuje někdo, kdo se rozhodne uskutečnit kroky a překonat nebo omezit překážky, která osobě brání k realizaci práva na CR. Zmíněné kroky jsou účinné a pomohou skupině lidí k účasti na CR způsobem, který respektuje hodnoty udržitelnosti, solidarity, a dostupnosti.

Výhody sociálního CR nepřináší pouze handicapovaným osobám ale i společností, které v této oblasti podnikají. (Cestovní ruch pro všechny, 2008, [online])

3.9.2 Přístupný cestovní ruch

Přístupný cestovní ruch obsahuje nabídky služeb, které zvyšují návštěvnost a přístupnost turistických destinací a ubytovacích zařízení. Služby a zařízení v rámci destinací umožňují bezpečný a bezstarostný pohyb bez závislosti na cizí pomoci nebo dodatečných úprav.

Přístupný CR není specifickou formou cestovního ruchu jako například seniorský cestovní ruch nebo cestovní ruch pro zdravotně postižené. Jde především o zohledňování zájmů, potřeb a možností potenciálních návštěvníků a jejich zapojení do běžných forem cestovního ruchu. Cílem je odstraňování překážek, které komplikují určitým lidem nebo skupinám cestování a případně jej od cestování odrazují.

Přístupný CR není určen pouze pro osoby se zdravotním postižením, jak se často můžeme dočíst, ale je určen i pro širší skupinu lidí, pro rodiny s dětmi, seniory atd.

Evropská síť pro přístupný CR neboli ENAT je hlavní promotérem tohoto druhu CR. Je neziskovou organizací, která byla založena v roce 2006 v šesti státech EU. Jejím cílem je sdružení subjektů, které se snaží zvýšit povědomí a porozumění CR pro všechny.

Zákazníky přístupného CR jsou osoby se zdravotním postižením, senioři, těhotné ženy, osoby s akutním úrazem znemožňující pohyb (např. zlomené končetiny), osoby s poruchami komunikace, rodiny s malými dětmi nebo třeba osoby malého či velkého věku. Tyto skupiny lidí jsou motivovány k cestování stejně jako lidé, kteří žádné omezení nemají. (Athena na cestách, 2010, [online])

Poptávka přístupného cestovního ruchu

Poptávka se zabývá specifickými potřebami, které zákazníci cestovního ruchu očekávají a potřebují.

Podle projektu Athena na cestách (2010, [online]) se poptávka rozděluje na tři skupiny. První skupinou je fyzická přístupnost pro zákazníky, kam řadí přístupné prostředí (budovy, infrastrukturu, vybavení bez architektonických bariér, apod.), přístupnou dopravu a dopravní infrastrukturu a produkty, které jsou přizpůsobeny nabídkou základních a doplňkových služeb případně programové balíčky s využitím potenciálu regionu. Druhá skupina je informační přístupnost, která se zabývá předáním spolehlivých a správných informací o přístupnosti, jednotnými

standards pro posuzování přístupnosti. Důležitou součástí je přístup a vstřícnost personálu, jenž je schopný vyhovět specifickým potřebám. Poslední třetí skupinou je přístupnost ekonomická zaměřující se na možnost výběru z odlišných cenových úrovní a využívání standardní služby za stejné sazby jako ostatní zákazníci.

Nabídka přístupného cestovního ruchu

Nabídka se zajímá o to, proč není přístupných míst a služeb na trhu více. Překážky se v nabídce dělí na tři skupiny bariér - fyzické, informační a ekonomické. Fyzickými bariérami je například dopravní nedostupnost nebo cílem cesty nedostupné prostředí. Informační bariérou může být například chybný a nejednotný výklad slova „bezbariérový“, obavy ze ztráty zákazníků, nepřipravenost personálu nebo nedostatečná spolupráce cestovních kanceláří či cestovních agentur. Poslední skupinou jsou bariéry ekonomické, které se zabývají malou nabídkou finančních programů a nedostatkem vlastních financí na zpřístupnění služeb. (Athena na cestách, 2010, [online])

4 Výzkumná část

Druhá část bakalářské práce byla věnována především analýze výsledků dotazníkového šetření, kterého se zúčastnilo dohromady 51 respondentů s různým stupněm a typ tělesného postižení.

4.1 Analýza výsledků dotazníkového šetření

4.1.1 Charakteristika zkoumaného souboru

Dotazníkového šetření se zúčastnilo dohromady 51 osob s různým tělesným postižením I.-III. stupně. Z celkového počtu tvořili ženy necelých 63% a muži 37%. Nejmenší počet respondentů byl zastoupen skupinou do 20 let, a to pouhými 6%, s 18% zastoupením byly osoby 50 a více, třetí méně početnou skupinou s nejpočetnější skupinou s 20% byli respondenti ve věku 20 – 30 let, druhou nejpočetnější skupinou jsou s 24% lidé ve věkové rozmezí 30 - 40 let a nejvíce odpovědí (33%) bylo získáno od osob ve věku od 40 – 50 let. Velká většina respondentů je žijících ve městě, a to necelých 77%. Lidí, kteří pochází a žijí na vesnici, odpovědělo pouze 23%. Velké procento lidí žijících ve městě je přikládáno tomu, že nejvíce lidí s handicapem bylo osloveno díky organizaci Liga vozíčkářů sídlící přímo v Brně, a poté v chráněné dílně Craftwork s.r.o.. Jednou z dalších otázek bylo, jakého nejvyššího vzdělání respondenti dosáhli. Nejmenší procentuální zastoupení měli osoby s vysokoškolským vzděláním (16%), 20% respondentů z celkového vzorku má pouze vzdělání základní. Druhým nejvyšším zastoupením byli respondenti se vzděláním středoškolským s maturitou (29%) a největší podíl 36% zastupují lidé, kteří vystudovali střední školu bez maturity.

Tab. 1 Charakteristika zkoumaného souboru

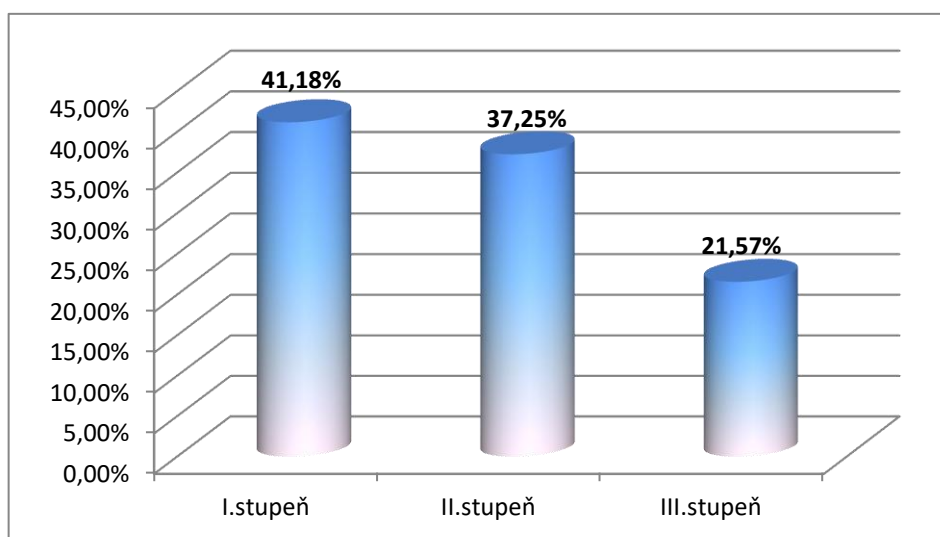
Otázka	Četnost	Procentuální zastoupení
Pohlaví:		
Žena	32	63%
Muž	19	27%
Věk:		
Do 20 let	3	6%
20 – 30 let	10	20%
30 – 40 let	12	24%
40 – 50 let	17	33%
50 a víc	9	18%
Místo bydliště:		
Město	39	77%
Vesnice	12	23%

Nejvyšší dosažené vzdělání		
Základní	10	20%
Střední bez maturity	18	36%
Střední s maturitou	15	29%
Vysokoškolské	8	16%

Zdroj: Vlastní zpracování, 2017

Další z otázek prvního bloku byla otázka ohledně stupně postižení dotazovaných osob a následně i konkrétní typ tělesného postižení. I přesto, že je tato otázka velice osobní, vzhledem k anonymitě dotazníku se neukázala jako problematická.

Z celkového počtu respondentů trpí nejvíce lidé I. stupněm postižení (41,18%). Respondenti jako typ postižení nejčastěji uváděli – zkrácení dolní nebo horní končetiny, horší motorika těla, srdeční vada, a další. S Tělesným postižením II. stupně odpovědělo přibližně 37% lidí, kteří uváděli jako typ svého postižení např. dětská mozková obrna-postižení motoriky při částečně omezené mobilitě (nutné používání pomůcek), se třetím a zároveň nejvyšším stupněm tělesného handicapu odpovídalo přibližně 22%, typem tohoto stupně postižení bylo uváděno – dětská mozková obrna-těžké poškození motoriky, amelie, dysmelie, deformace končetin, amputace končetin, svalová onemocnění.

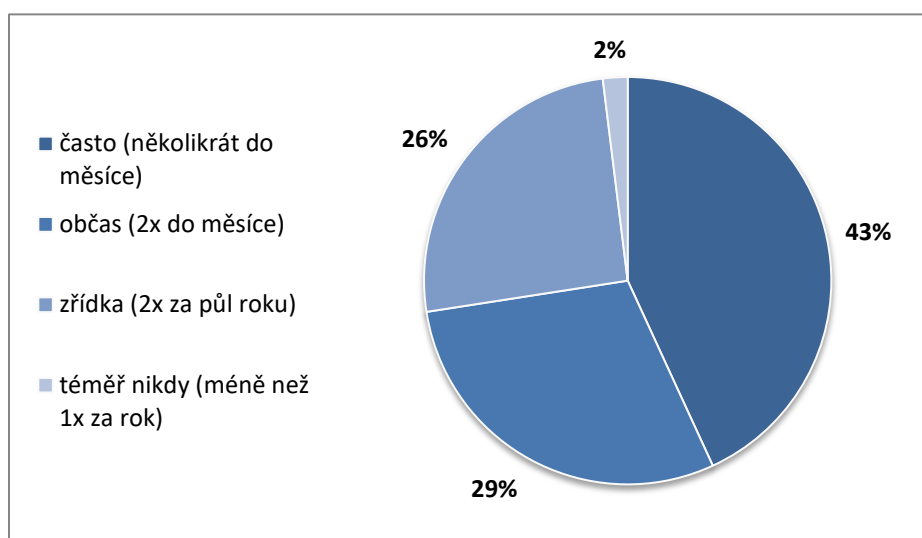

Obr. 1 Stupeň tělesného postižení

Zdroj: Vlastní zpracování, 2017

4.1.2 Osobní zkušenosti s cestováním

První otázkou bylo, jak často lidé s handicapem cestují. Na grafu si můžete všimnout, že nejčastější odpověď (43%) bylo často, to znamená, že i přes jejich postižení se na cesty vydávají několikrát do měsíce. Skoro 30% lidí cestuje občas neboli 2x do měsíce, a to můžeme považovat za velice pozitivní. Tito lidé se snaží žít aktivně a neomezovat se ani v cestování. Zřídka (2x do roka) se cestování věnuje přibližně 26% osob a téměř nikdy (méně než 1x za rok) cestují pouze 2% lidí s handicapem. Zřídka téměř nikdy necestují převážně lidé s III. stupněm postižením, kdy je pro ně cestování hodně náročné.

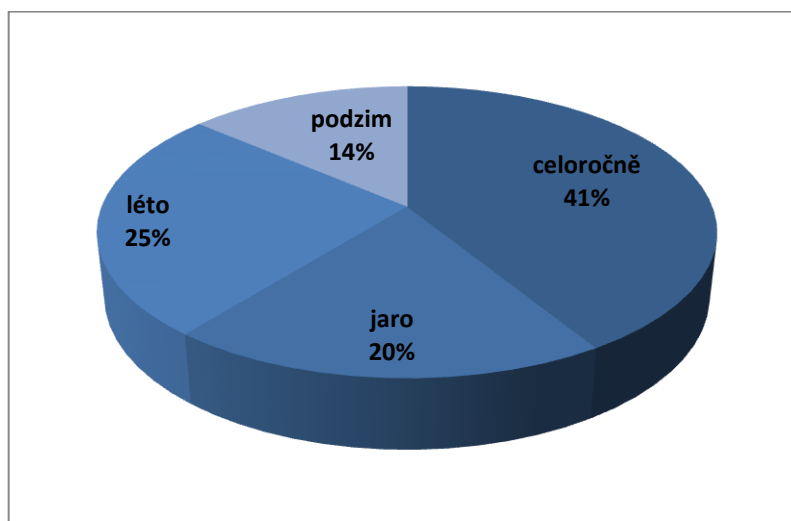

Obr. 2 Jak často cestujete po Jihomoravském kraji?

Zdroj: Vlastní zpracování, 2017

V různých literaturách se můžeme dočíst, že osoby s tělesným postižením cestují především mimo hlavní sezóny. V dotazníku odpovědělo 41% lidí, že cestuje celoročně a nemohou specifikovat, v jakém ročním období cestují nejvíce. V letní sezóně cestuje přibližně 25% osob, na jaře se na výlety a cesty vydává kolem 20% lidí a v podzimním období je to 15%. Nikdo z respondentů neodpověděl, že cestuje v zimě.

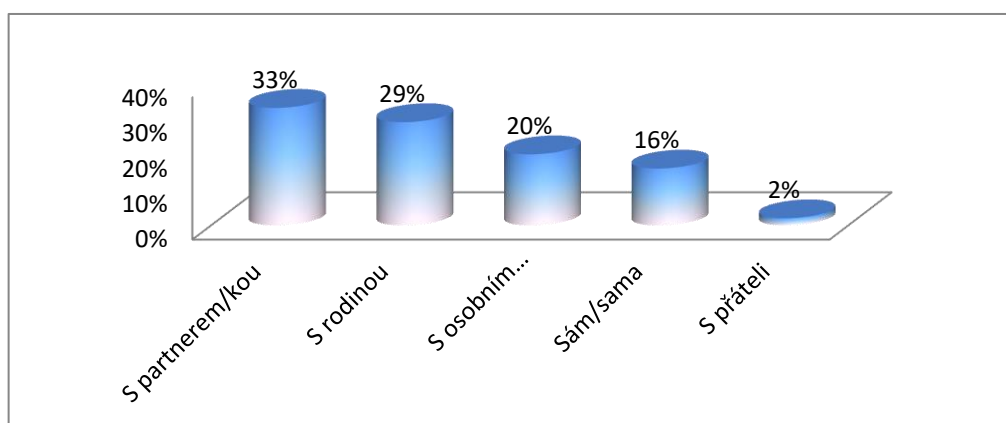
Pro handicapované je výhodnější cestovat mimo sezóny vzhledem k výši jejich sociálních dávek nebo práci, kde si mohou přivydělat. Poskytovatelé služeb nabízí různé mimosezónní nabídky a balíčky za výhodné ceny, které jsou nabízené i pro osoby s handicapem. Pro poskytovatele je to velká příležitost, jak po celý rok využít veškerých služeb a zařízení.

Obr. 3 V jakém ročním období nejčastěji cestujete?

Zdroj: Vlastní zpracování, 2017

Cestování je pro lidi s dobrým tělesným a zdravotním stavem součástí života. U lidí s postižením se setkáváme s mnoha problémy v ohledu cestování. Jednou z věcí je, že často potřebují dopomoc a mnoho věcí nedokáží dělat sami, jako právě cestování. Proto další otázkou bylo, s kým nejčastěji cestují. Přes 30% dotazovaných se na cesty vydává s partnerem či partnerkou, dále 29% lidem pomáhá na cestách jejich rodina. Mnozí z nich mají svého osobního asistenta, kterého zmínilo 20% respondentů. Osoby s I. stupněm postižením obvykle odpovídali, že cestují sami, a to protože jejich postižení zvládají a mohou cestovat a poznávat sami bez pomoci druhých. Nejméně z respondentů cestuje za pomoci přátel (2%).

Obr. 4 S kým nejčastěji cestujete?

Zdroj: Vlastní zpracování, 2017

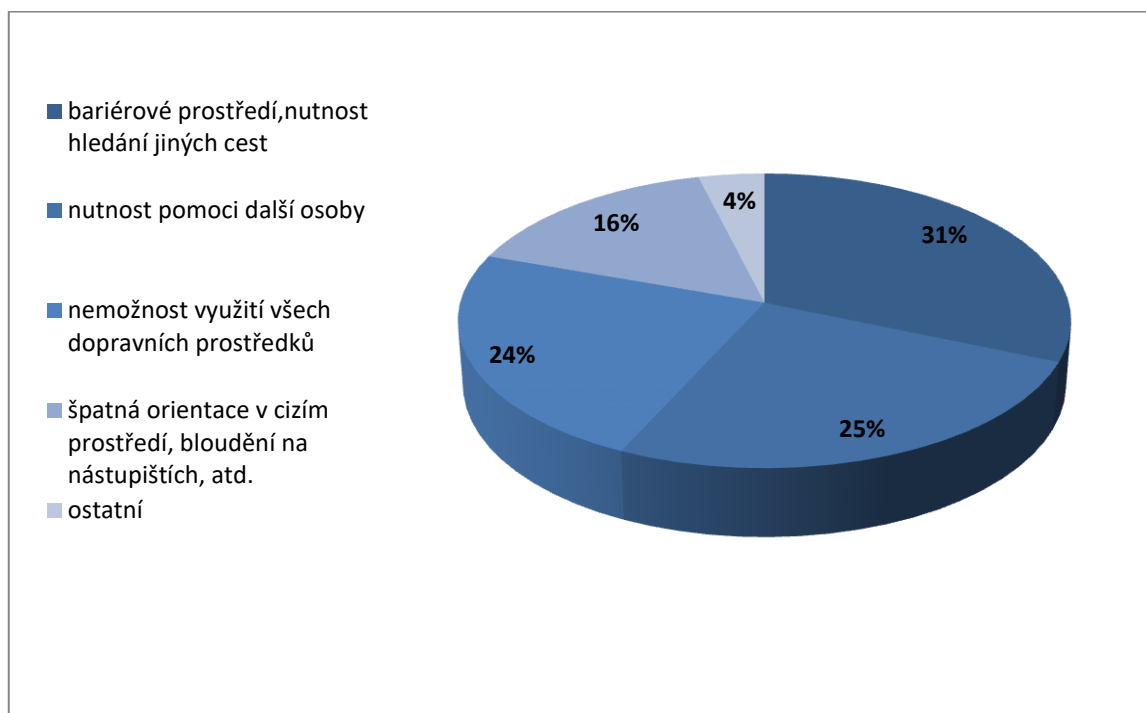
Většina osob s tělesným postižením potřebuje k pohybu zdravotní pomůcky, které jim usnadňují život. Pomůcky lidé používají nejen na cestování, ale i v běžném denním životě. Hole používá při cestování 43% respondentů, jsou to obvykle osoby s méně závažným postižením I. stupně. Elektrický vozík potřebuje 27% a mechanický přibližně 24%. Elektrický vozík je hodně drahý a nákladný na údržbu, proto jsou procenta ohledně elektrického a mechanického hodně srovnatelná. Dále 6% respondentů zmínilo ostatní kompenzační pomůcky, které potřebují jako speciální obuv nebo chodítko.

Tab. 2 Jaké zdravotní pomůcky používáte při cestování?

Zdravotní pomůcky	Četnost	Procentní zastoupení
Hole	22	43%
Elektrický vozík	14	27%
Mechanický vozík	12	24%
Ostatní	3	6%

Zdroj: Vlastní zpracování, 2017

Jednou z nejdůležitějších otázek dotazníku bylo, co osoby s postižením nejvíce při cestování omezuje. Dle očekávání se ukázalo, že největší překážkou je bariérové prostředí, které je nutí hledat alternativní cesty. Tutu odpověď udalo 31%. Lidé se setkávají i mnohdy s označením bezbariérové a ve výsledku jim na cestě stojí např. schody, kdy jiná cesta neexistuje a člověk na vozíčku se tedy do cíle nemá jak dostat. Proto odpověď nutnost pomoci druhé osoby, která se s 25% vyskytla na druhém místě, byla očekávaná. Cestování dopravními prostředky je pro tělesně postižené II. a III. stupně velice náročná a někdy nemožná, a proto odpověď volilo v dotazníku 24% osob. Na nádražích, nástupištích nebo v cizím prostředí často vidíme bloudit i obyčejné lidi, proto není překvapením, že mnozí z handicapovaných mají problém se špatnou orientací v cizím prostředí a to 16% z respondentů. Pouhé 4% ze všech dotazovaných zvolilo možnost ostatní, kdy bohužel ani jeden s dotazovaných nenapsal konkrétní odpověď.

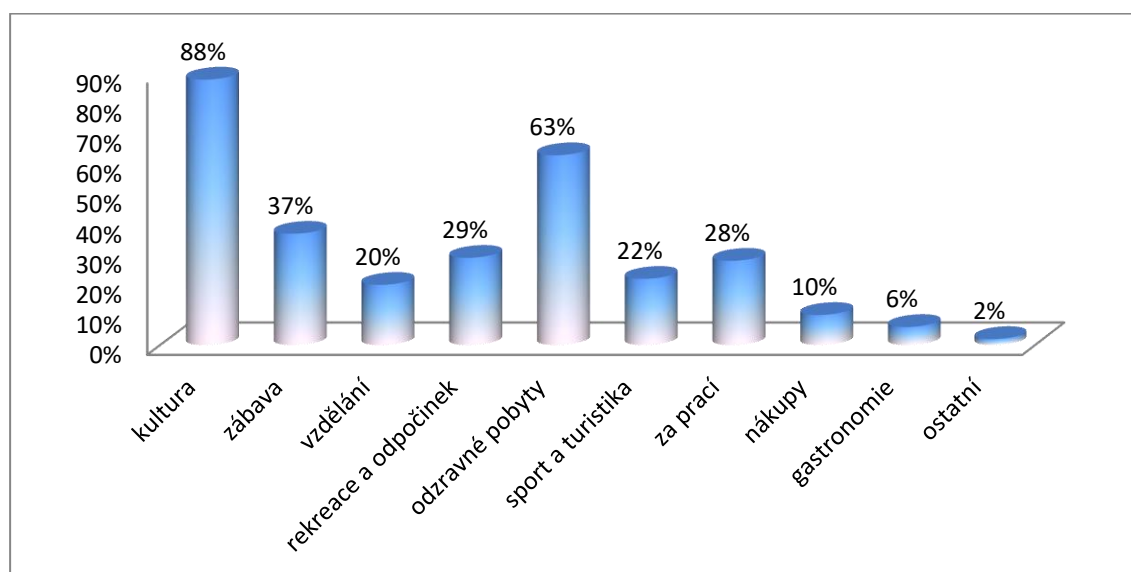

Obr. 5 V čem Vás postižení při cestách nejvíce omezuje?

Zdroj: Vlastní zpracování, 2017

Jak můžeme vidět na grafu, lidé nejčastěji a nejraději cestují za kulturou. Pod slovem kultura si představujeme každý něco jiného, ať už jsou to divadla, galerie, muzea, kina, kluby nebo hvězdárny.

Kromě zmiňované kultury ale hodně lidí s handicapem svoje cesty cílí na ozdravné pobyty, které jim pomáhají v léčbě. Zábava je podstatou součástí životů nejen zdravých lidí, proto ji můžeme vidět s 37% na třetím místě. Cestování za rekreací či prací zvolilo kolem 30% lidí. Kromě těchto tří zmíněných cílů můžeme na grafu vidět, že přes 20% získalo cestování za rekreací, prací, sportem a vzděláním. Nejméně hlasů dali dotazovaní cestování za nákupy či gastronomií.

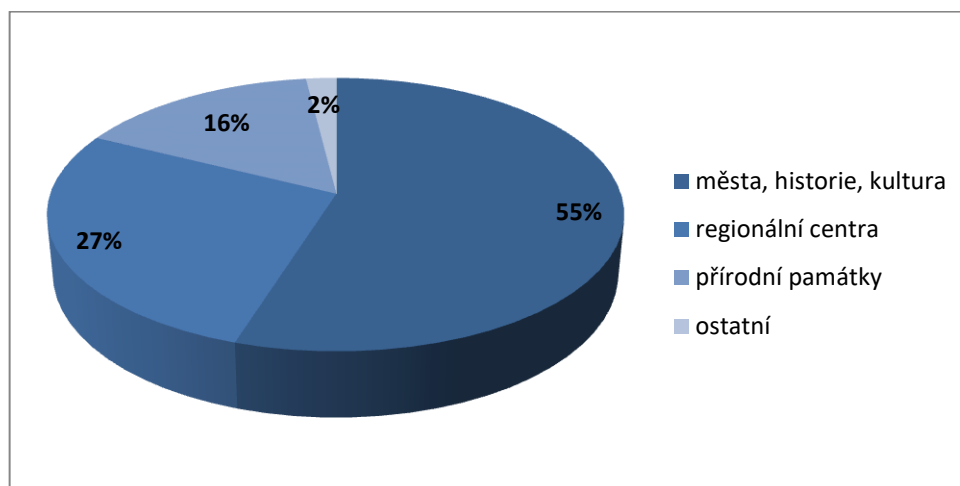
Obr. 6 Jaké jsou nejčastější cíle Vašeho cestování?

Zdroj: Vlastní zpracování, 2017

Vzhledem k tomu, že třetí část dotazníku byla zaměřena na tři oblasti Jihomoravského kraje, a to Brno a okolí, Pálava a Lednicko-Valtický areál a Znojensko a Podyjí, další otázka se týkala toho, jakou oblast více preferují k cestování.

Většina dotazovaných nejvíce preferuje oblast Brno a okolí, a to 71%. Pálava a Lednicko-Valtický areál je preferovaný u 20% osob s handicapem. Oblast Znojenska a Podyjí není u respondentů tolik známá, proto získala pouze 10% preferenčních hlasů. Těmto třem oblastem se podrobněji bude zabývat ve třetí části analýzy dotazníku.

V následující otázce měli dotazovaní zvolit, které destinace v rámci Jihomoravského kraje víc preferují. Výsledky dopadly dle očekávání. Z 55% lidé preferují města, historii a kulturu v dané destinaci. Na druhém místě se s 27% umístila regionální centra. Přírodní památky získaly pouze 16%. U otázky byla možnost zvolit i ostatní a následně dopsat, jaké jiné destinace osoba upřednostňuje. Pouze jeden respondent (2%) odpověděl, že jej zajímají chráněná území, které bychom ovšem zařadili do přírodních památek.

Obr. 7 Jaké destinace v rámci Jihomoravského kraje upřednostňujete?

Zdroj: Vlastní zpracování, 2017

Nejpreferovanější typem zájezdu u osob s handicapem je s 39% kulturně poznávací, vzhledem k jejich zdravotnímu stavu byl spíše předpokládán typ zdravotní, který odpovědělo pouze 18% dotázaných. Druhým oblíbeným typem je pobytový typ zájezdu, v rámci kterého je jedinec ubytován na jednu místo a cesty podniká v dané oblasti. Turistický typ preferuje 12% respondentů, kteří se potýkají s tělesným postižením I. stupně a cestování jim nedělá taký problém. Na posledním místě je typ sportovní s 2%, což odpovídá problematice postižení.

Tab. 3 Jaký typ zájezdu preferujete?

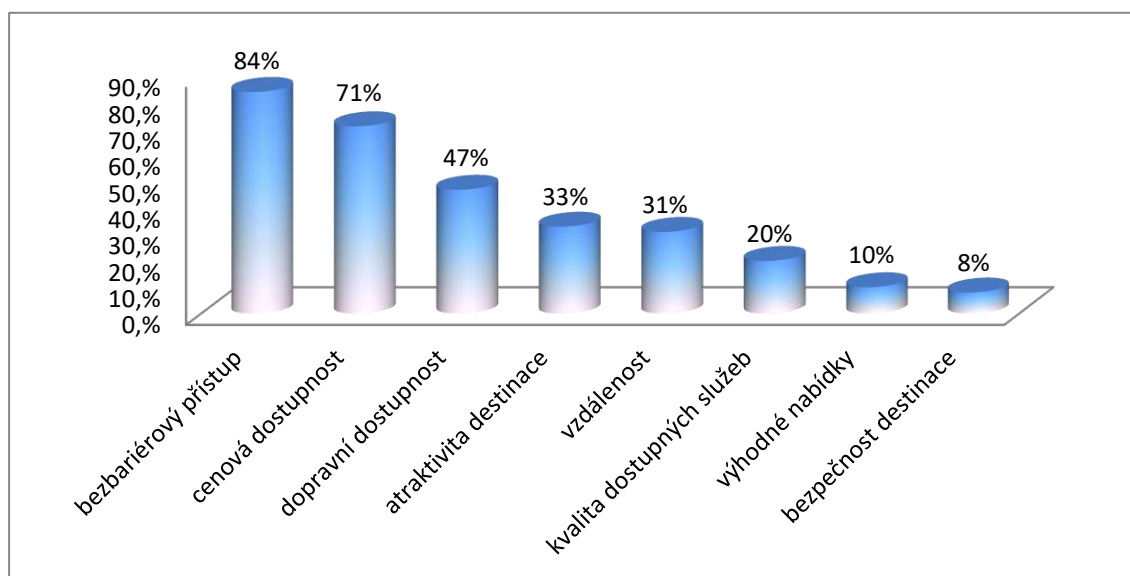
Typ zájezdu	Četnost	Procentuální zastoupení
Kulturně poznávací	20	39%
Pobytový	15	29%
Zdravotní	9	18%
Turistický	6	12%
Sportovní	1	2%

Zdroj: Vlastní zpracování, 2017

Další z otázek se týkala dopravních prostředků a jejich vyžívání v rámci cestování. Více než polovina respondentů (necelých 61%) odpověděla, že při cestování využívá nejčastěji automobil. V dnešní době není problém sehnat upravený automobil, který je přizpůsobený dané postižené osobě. Všechny tři funkce ovládané nohou (spojka, brzda, plyn) jsou upraveny na ruční řízení a následně přizpůsoben volant v autě pro pohodlné a bezpečné řízení. Bohužel je tento typ automobilu velice nákladný, proto si jej nemůže dovolit každý. Při cestování tedy nejvíce využívají pomoci rodiny, partnera či partnerky a osobního asistenta, kteří mají řidičské oprávnění a mohou řídit neupravený automobil pro handicapované.

Druhým dopravním prostředkem, kterým lidé cestují, je vlak (26%). Cestování vlakem je stále více a více osobami s postižením využíváno. Doprava autobusem je pro handicapované mnohdy složitá a nemožná, proto ji využívá pouze 14% respondentů.

Vzhledem k problémům bezbariérovosti finanční situace, dopravní dostupnost a další, byla položena otázka ohledně kritérií, podle kterých se při výběru cest rozhodují. U otázek bylo možné vybrat více možných odpovědí. S velikou převahou 84% je pro lidi s handicapem důležitým kritériem bezbariérový přístup. Cenová dostupnost získala dohromady 71%, tato odpověď byla očekávaná vzhledem k finanční situaci většiny osob s handicapem. Nesmíme zapomenout dopravu a její dostupnost, která získala 47%. Dalšími kritérii, dle kterých se rozhodují - atraktivita destinace (33%), vzdálenost (31%), kvalita dostupných služeb (20%), výhodné nabídky (10%) a bezpečnost destinace (8%).

Obr. 8 Podle jakých kritérií se rozhodujete při výběru cesty?

Zdroj: Vlastní zpracování, 2017

Než se člověk vydá na cestu, vždy hledá informace o místě, stravě, ubytování. Možností, jak vyhledávat informace máme několik. V dnešní době většina lidí hledá na internetu, kde má možnost najít vše potřebné k dané destinaci. Dalším zdrojem jsou různé propagační materiály nebo brožurky od poskytovatelů služeb a jednou z možností může být doporučení známých, kteří již destinaci navštívili.

Nejlepší zdrojem informací pro tělesně postižené je internet, kde nejlépe a nejjednodušeji zjistí o místě vše potřebné jako bezbariérovost ubytování, možnost přepravy a mnohé další. U lidí s handicapem je na druhém místě doporučení přátel nebo lidí se stejnými problémy. Ve skupinách těchto lidí si předávají ochotně pozitivní i negativní zkušenosti z cest, protože poskytovatelé služeb mnohdy nejsou schopni sdělit veškeré potřebné informace. Jako třetí důvěryhodný zdroj in-

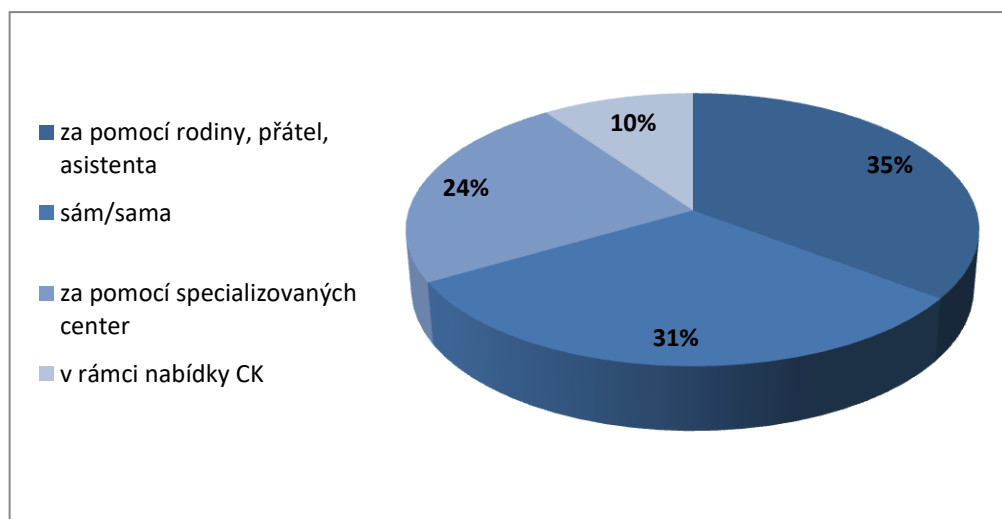
formací jsou specializovaná centra pro tělesně postižené, kam lidé chodí pro pomoc či radu. Další informace také získávají z medií, katalogů, cestovních kanceláří nebo z turisticky informačních center.

Tab. 4 Kde nejčastěji získáváte informace o možnostech cestování?

Získané informace	Četnost	Procentuální zastoupení
Internet	48	94%
Doporučení	32	63%
Specializovaná centra	12	24%
Media	7	14%
Katalogy a propagační letáky	5	10%
Cestovní kancelář	5	10%
Turistická informační centra	3	6%

Zdroj: Vlastní zpracování, 2017

Přes 35% dotázaných si svoje cesty plánuje za pomoci rodiny, přátel či osobního asistenta, kteří pomáhají s výběrem vhodného místa. Téměř 31% lidí nespolehá na nabídky specializovaných center nebo cestovních kanceláří a veškeré věci si plánují sami. V České republice potažmo v Jihomoravském kraji se tomuto druhu cestovního ruchu věnuje velice málo cestovních kanceláří a nabídky pro tělesně postižené jsou velice omezené. Nabídek cestovních kanceláří využívá pouze 10% z dotázaných. Ve specializovaných centrech, kde tyto typy lidí potkávají, mohou využít i služeb jako je cestování, ale pouze 24% respondentů jej využívá.

Obr. 9 Cestování si plánuji

Zdroj: Vlastní zpracování, 2017

4.1.3 Vybrané oblasti Jihomoravského kraje

Poslední část dotazníkového šetření byla rozdělena na tři vybrané oblasti Jihomoravského kraje – Brno a okolí, Pálava a Lednicko-Valtický areál a Znojensko a Pojví. Dotazník obsahoval pět otázek, kde měl respondent možnost oznámkovat kvalitu dané služby a dvě otevřené otázky týkající se míst v dané oblasti, které dotazovaný navštívil nebo by navštívil rád. Každá oblast bude rozebrána zvlášť a následně vyhodnocena nejhodnější oblast v Jihomoravském kraji pro cestování tělesně postižených.

Brno a okolí

Tab. 5 Hodnocení nabízených možností Brno a okolí

OTÁZKA	VÝSLEDNÁ ZNÁMKA
Jak hodnotíte v Brně a okolí dopravní dostupnost a dopravní služby pro OZTP?	2,27
Jak hodnotíte v Brně a okolí dostupnost a kvalitu ubytovacích služeb pro OZTP?	2,71
Jak hodnotíte v Brně a okolí dostupnost kulturního vyžití pro OZTP	2,13
Jak hodnotíte v Brně a okolí dostupnost a kvalitu stravovacích služeb pro OZTP?	2,49
Jak hodnotíte nabídku turistického a sportovního vyžití v Brně a okolí pro OZTP?	2,74

Zdroj: Vlastní zpracování, 2017

Oblast Jihomoravského kraje Brno a okolí byla mezi dotazovanými nejznámější a nejoblíbenější. Odpovídá to pravděpodobně místu bydliště většiny z respondentů. Tomu odpovídalo také výsledné známkování.

Nejlepší hodnocení získala dostupnost kulturního vyžití, a to známku chvalitebnou (přesně 2,13). Kulturních památek je v Brně a okolí opravdu celá řada, a to nejen pro lidi bez handicapu, ale najdete se zde i mnoho vyžití pro tělesně postižené jedince. Dopravní dostupnost a nabízené služby pro osoby s průkazem OZTP hodnotili také chvalitebně (přesně 2,27). Můžeme vidět, že dopravní podnik města Brna se snaží stále více zlepšovat dopravu pro tělesně postižené, kdy do denního provozu posílá více nízkopodlažních tramvají nebo autobusů. U nočních rozjezdů je to bohužel komplikované a většina autobusů je bez plošiny pro vozíčkáře. S průměrem 2,5 byly ohodnoceny stravovací služby a to jejich kvalita a dostupnost. Restaurace a stravovací zařízení jsou v dnešní době na handicapované osoby často připraveni. Bohužel, některé podniky jsou přístupné pouze po schodech, a proto pro jsou pro vozíčkáře zcela nedostupné. Dalším problémem mohou být bezbariérové toalety, které jsou dle zákona povinné v každém nově otevřeném podniku, ale

stravovací zařízení, které už mají dlouhou minulost, toalety pro vozíčkáře ve svém prostoru často nemají. Nejhůře dopadly známkou 3 (přesně 2,7) ubytovací služby a turistické a sportovní vyžití pro osoby s tělesným postižením. U ubytovacích služeb je největším problémem bezbariérový přístup, kdy nejsou pokoje přizpůsobeny pro osoby s handicapem jako například toaleta, výtah, dostatečný prostor v pokoji apod. Turistické a sportovní vyžití v oblasti Brno a okolí je nespočet, ale hodně nabídek se nevztahuje a není přizpůsobeno osobám s handicapem. Brno a okolí v poslední době svoji nabídku pro tento typ lidí velmi rozšířilo.

V jedné z otevřených otázek měli možnost respondenti vyjádřit se o kladech a záporech konkrétních míst v oblasti Brno okolí. Díky této otázce jsme také zjistili, které kulturní památky nejčastěji navštěvují. Mezi kladnými odpověďmi a místy se nejvíce objevovalo Brněnské výstaviště, Denisovy sady, ZOO Brno, hrad Veveří, zámek Boskovice, Hvězdárna a planetárium, kde dotazovaní zmiňovali dobrou dostupnost autem. Dále častými odpověďmi bylo Technické muzeum Brno, kam se lidé dostanou i bez větších problémů městskou hromadnou dopravou. Mariánské údolí a park Lužánky jsou pro handicapované ideálními místy na vycházku.

Do záporného hodnocení byl zařazen nejčastěji hrad Špilberk, a to k jeho špatné dostupnosti a nemožnosti návštěvy kasematů. Dalším místem, které handicapovaní zmínili jako přání návštěvy je památka, která je na seznamu světového kulturního dědictví UNESCO - vila Tugendhat. Osoby s vysokým stupněm tělesného postižení, které se pohybují na vozíčku, mají možnost navštívit pouze exteriér vily. Interiér není bezbariérový a ani se do budoucna neplánuje pro tento typ veřejnosti otevřít.

Pálava a Lednicko-Valtický areál

Tab. 6 Hodnocení nabízených možností Pálava a Lednicko-Valtický areál

OTÁZKA	VÝSLEDNÁ ZNÁMKA
Jak hodnotíte na Pálavě a Lednicko-Valtickém areálu dopravní dostupnost a dopravní služby pro OZTP?	2,29
Jak hodnotíte na Pálavě a Lednicko-Valtickém areálu dostupnost a kvalitu ubytovacích služeb pro OZTP?	2,86
Jak hodnotíte na Pálavě a Lednicko-Valtickém areálu dostupnost kulturního vyžití pro OZTP?	2,49
Jak hodnotíte na Pálavě a Lednicko-Valtickém areálu dostupnost a kvalitu stravovacích služeb pro OZTP?	2,23
Jak hodnotíte nabídku turistického a sportovního vyžití na Pálavě a Lednicko-Valtickém areálu pro OZTP?	2,57

Zdroj: Vlastní zpracování, 2017

Druhou oblastí Jihomoravského kraje, na kterou jsme se zaměřili, byla oblast vína a nádherné přírody Pálava a Lednicko-Valtický areál. Nejlépe v celkovém hodnocení dopadla dostupnost a kvalita stravovacích služeb, která získala známku 2 (přesně 2,12). Někteří do dotazníku dopisovali, že neměli se stravovacími zařízeními v této oblasti žádný problém, což považují za velké plus. Dopravní dostupnost a služby získaly také chvalitebné hodnocení (přesně 2,25), někteří z respondentů uvedli, že nevyužili nabídky vlakové či autobusové dopravy, ale cestovali automobilem. S dostupností kulturního vyžití se hodnocení dotazovaných hodně lišilo, ale i přesto je hodnoceno v průměru známkou 2,5. S průměrnou známkou 2,6 dopadlo sportovní a turistické vyžití a na posledním místě se v hodnocení umístila dostupnost a kvalita ubytovacích zařízení, která podle dotazovaných získala známku 3 (přesně 2,86). Někteří z dotazovaných ke známkování napsali, že oblast neznají dostatečně na to, aby mohli objektivně hodnotit veškeré nabízené služby a kulturní památky.

Otevřené otázky byly stejné jako u předešlé oblasti Brno a okolí, to znamená, že lidé s handicapem měli napsat, jaké konkrétní místa v oblasti navštívili a co na nich hodnotí kladně nebo záporně. Odpovědí na tyto dvě otevřené otázky bylo málo, protože jak již bylo výše zmíněno, někteří respondenti místa v oblastech neznají, a proto nemůžou hodnotit ani napsat případné plusy či mínusy. Nejvíce zmiňovaným byl zámek Lednice, který kromě toho, že se stal památkou UNESCO, je bezbariérový, ale jen do některých expozic. Lidé na vozíčku si mohou prohlédnout nádherné zahrady i část zámeckého interiéru. Pálava byla i kladně hodnocena u

dotazovaných, a to jak po stránce ubytovací či stravovací, tak i kulturního vyžití. Další z míst oblasti je malebné město mezi stovkami vinic – město Mikulov, kde dotazovaní například navštívili historické centrum. Bohužel jim není umožněna návštěva zámku v Mikulově nebo výlet na Svatý kopeček, který je jednou z dominant Mikulova.

Znojensko a Podyjí

Tab. 7 Hodnocení nabízených možností Znojensko a Podyjí

OTÁZKA	VÝSLEDNÁ ZNÁMKA
Jak hodnotíte na Znojensku a Podyjí dopravní dostupnost a dopravní služby pro OZTP?	2,73
Jak hodnotíte na Znojensku a Podyjí dostupnost a kvalitu ubytovacích služeb pro OZTP?	2,67
Jak hodnotíte na Znojensku a Podyjí dostupnost kulturního vyžití pro OZTP?	2,91
Jak hodnotíte na Znojensku a Podyjí dostupnost a kvalitu stravovacích služeb pro OZTP?	2,56
Jak hodnotíte nabídku turistického a sportovního vyžití na Znojensku a Podyjí pro OZTP?	2,74

Zdroj: Vlastní zpracování, 2017

Poslední zkoumanou oblastí Jihomoravského kraje bylo Znojensko a Podyjí. Tato oblast jak se ukázalo, není pro dotazované moc známá a často jsme nedostali odpovědi na otázky. I přesto, že někteří na Znojensku a Podyjí nikdy nebyli, snažili se alespoň subjektivně hodnotit nabízené služby. Nejlépe je podle respondentů dostupnost a kvalita stravovacích služeb s průměrným hodnocením 2,56. Druhé nejlepší hodnocení získalo ubytování a jeho kvalita a dostupnost s průměrem 2,67. S hodnocením 2,7 (přesně 2,73 a 2,74) se o třetí místo dělí doprava a turistická a sportovní vyžití. Poslední nejhůře hodnocená otázka byla ohledně dostupnosti kulturního vyžití, která získala průměrnou známku 3 (přesně 2,91).

Dvě otevřené otázky u této oblasti, nebyly velmi často zodpověděny, a to z důvodu neznalosti Znojenska a Podyjí, jak již bylo zmíněno. Z celkového počtu respondentů odpovědělo pouze 15 na tyto dvě otázky. Z dostupných odpovědí se ukázalo, že je kladně hodnocen zámek Vranov nad Dyjí, který je z části bezbariérový. Lidé mají možnost dostat se na nádvoří a podívat se na nádherný výhled na Vranov. Interiér zámku bohužel není bezbariérový a dokonce na toalety vedou tři schody. Proto je návštěva zámku nutná s doprovodem rodiny, přátel nebo osobního asistenta. Další místo, které bylo zmíněno, je hrad Bítov. Hrad je stejně jako zámek přístupný pro vozíčkáře pouze z části. Mohou se podívat na nádvoří a do dvou výstavních sálů, kde jsou pořádány různé druhy výstav. Velkým plusem, který pár dotazovaných napsalo je, že vozíčkářům je povoleno přijet autem až k hlavní bráně hradu. Místo, na které nesmíme zapomenout, je město Znojmo, které získalo jak kladná tak záporná hodnocení. Kladné body byly převážně za dobrou dostupnost, a to nejen autem. Dalším kladem považovali respondenti bezbariérový záchod

blízko od náměstí. Nejčastějším mínusem byla kostková dlažba, po které se lidem na vozíčku špatně pohybuje.

5 Diskuze

Cestovní ruch osob s tělesným postižením je v mnoha oblastech velmi specifickým typem cestovního ruchu. Mnohdy se na lidi s handicapem zapomíná a pro zlepšení situace právě na trhu cestovního ruchu se dělá málo nežli téměř nic. V dnešní době, kdy mají lidé v cestování naprostou svobodu a můžou navštívit různé kouty světa, tak cestování tělesně postižených zůstává stále velkým problémem, na který nebereme příliš velký ohled.

Předložená bakalářská práce byla zaměřena na cestovní ruch osob s tělesným postižením v Jihomoravském kraji a jeho vybraných oblastech. Pomocí výzkumné části jsme se pokusili zmapovat současný stav na trhu cestovního ruchu, jaký druh či typ cestování lidé s handicapem preferují, kde čerpají informace při plánování cest nebo jestli například cestují sami či s doprovodem.

Celkově bylo osloveno přibližně 100 osob s různými stupni tělesného postižení. Kritériem pro zařazení respondentů do vzorku bylo úplné vyplnění dotazníku. V průběhu vyhodnocování bylo zjištěno, že ne všichni splňovali podmínky pro správné vyplnění dotazníku (většinou se jednalo o lidi s jiným druhem postižení nebo jsme se setkali se špatně vyplněnými dotazníky). Do vzorku bylo celkem vybráno 51 respondentů, kteří dotazník ať už v písemná či online verzi vyplnili celý a správně.

Jedním z hlavních témat cestování pro lidi s handicapem jsou bariéry, které jim stojí v cestě a zabraňují tak bezproblémový pohyb, a to především pro osoby pohybující se na vozíčku. Většina z dotazovaných odpovídala, že při svých cestách potřebují pomoc druhé osoby, což je omezuje i v rozhodování, kdy a kam se vydají. Na své cesty se obvykle vydávají pomocí automobilů s rodinou, partnery/kou nebo s osobními asistenty. Cestování hromadnou dopravou jako autobusy, vlaky nebo tramvajemi je pro některé z respondentů i dnes velkým problémem. Dopravní dostupnost se ale za poslední roky výrazně zlepšila, proto lze předpokládat, že hromadná doprava se stane dostupnější pro cestování jedinců s handicapem. Jedním z dalších mnoha problémů, se kterými se na cestách setkávají, je často špatné značení bezbariérových cest a s tím související špatná orientace v neznámém prostředí.

Důležitou roli v cestování handicapovaných osob hraje informovanost. Největším zdrojem informací o možnostech a nabídkách cestování je v současné době internet. Bohužel i na internetu nelze najít všechny potřebné a pravdivé informace týkající se bezbariérovosti kulturních a přírodních památek, ubytovacích a stravovacích zařízení nebo sportovních areálů. Často se na webových portálech nacházejí chybné informace o bezbariérovém prostředí, které následně způsobí překážky při příjezdů osoby na místo. Špatná zkušenost může znamenat, že místo znovu nenavštíví a nedoporučí jej ani svým blízkým nebo dalším lidem s handicapem. Doporučení známých, rodiny či jiných handicapovaných osob je dalším nejčastějším zdrojem, jak získávají tito lidé informace a tipy na cesty do konkrétních míst. Dotazování dále zmiňovali i specializovaná centra, která jim často pomáhají, a to nejen v cestování.

V literaturách se často dočítáme, že tělesně a zdravotně postižení lidé cestují především mimo sezónu, ale pomocí průzkumu jsme měli možnost zjistit, že se cestování věnují celoročně a nepreferují žádné roční období. Neočekávaným výsledkem bylo šetření týkající se intervalu, v jakém se na cesty vydávají, kdy skoro polovina dotazovaných zodpověděla, že obvykle cestují několikrát do měsíce. Z toho vyplývá, že i přes svůj handicapem žijí aktivně a cestování si užívají. Pomocí analýzy vybraných odpovědí jsme vyhodnocovali předem stanovení hypotézy.

Nabídka bezbariérových míst pro tělesně postižené osoby v Jihomoravském kraji je nedostatečná, takto zněla první stanovená hypotéza. Na základě vyhodnoceného dotazníků můžeme toto tvrzení potvrdit, protože většina respondentů uvedla, že přes množství kulturních a přírodních památek, stravovacích a ubytovacích zařízení a sportovního vyžití je v kraji nabízeno hodně, není bohužel podstatná část těchto míst určena pro tělesně postižené. Mnozí se vyjadřovali ke špatným ubytovacím zařízením, které jsou nabízena jako bezbariérová, ale ve výsledku tomu tak není. Špatné zkušenosti byly uváděny i u zařízení stravovacích, a to především v městě Brně, kde se můžete často setkat s restaurací, hospodou či kavárnou, které nejsou vozíčkářům uzpůsobena. U kulturní a přírodních památek je to s bezbariérovou přístupností různé, ale často je zpřístupněna pouze část objektu. Součástí dotazníku byly otázky, které se týkaly tří konkrétních oblastí v Jihomoravském kraji, a to Brna a okolí, Pálavy a Lednicko-Valtického areálu a Znojemska a Podyjí. Druhá stanovená hypotéza se týkala těchto vybraných oblastí. *Oblast Brno a okolí má kvalitnější nabídku služeb než další dvě oblasti*. Toto tvrzení můžeme na základě odpovědí respondentů potvrdit. Podle dotazovaných je Brno a okolí nejkvalitnější v oblasti služeb. Potvrzení této hypotézy jsme vzhledem k velkému počtu respondentů pocházejících z této oblasti předpokládali. Nejlépe byla v Brně a okolí hodnocena dostupnost kulturního vyžití a nejhůře s průměrem 2,74 dotazování ohodnotili kvalitu turistického vyžití a sportovních aktivit nabízených v oblasti. Různé organizace jako například Liga vozíčkářů nebo centrum Kociánka nabízí skvělé sportovní akce pro vozíčkáře, kde se lidé mají možnost setkat i se slavnými sportovci, jedná se však o akce příležitostné. Kromě sportovních akcí organizují i různé výlety, kde kromě navázání nových přátelství mohou poznat nové prostředí, kulturní či přírodní památky a zároveň mají jistotu, že během cesty se mohou spolehnout na místa s bezbariérovým přístupem. Problémem je, že místa a takové akce jsou omezená a cena i když se nezdá být pro běžně pracujícího občana vysoká, tak pro osoby s handicapem, který žijí většinou z podpory, často vysoká je. Nabídka památek v Brně a okolí je velice pestrá, bohužel to nemůžeme tvrdit o nabídce památek bezbariérových. Nejčastějším snem u respondentů byla návštěva interiéru vily Tugendhat, kde je pro osoby odkázané na vozíček přístupný pouze exteriér. Často zmiňované bylo i například brněnské podzemí, kam by se dotazování rádi podívali, ale bohužel vzhledem k prostoru, který se v podzemních chodbách nachází, není a nemůže být přístupný lidem na vozíčku.

Oblast Pálava a Lednicko-Valtický areál je dle hodnocení průměrná. Kvalita stravovacích služeb, které nabízí tato oblast, byla dokonce hodnocena lépe než

v oblasti Brno a okolí. Dotazovaní hodnotili velice kladně návštěvu zámku Lednice, kde kromě nádherných zahrad mají handicapovaní možnost navštívit i část interiéru zámku.

Nejhůře v hodnocení kvality dopadla oblast Znojemsko a Podyjí. U této oblasti hodně dotazovaných napsalo, že oblast neznají nebo ji nikdy nenavštívili, a proto nemohou objektivně hodnotit. Příčinou může být, že tato oblast není pro osoby s handicapem tolik atraktivní a nemají důvod do těchto míst cestovat. V oblasti se vyskytuje málo památek s úplným nebo částečným bezbariérovým přístupem, ale i přesto tam najdou lidé památky, které by stály za návštěvu, jako hrad Bítov nebo zámek Vranov nad Dyjí. Hrad i zámek je částečně bezbariérový.

6 Závěr

Bakalářská práce se týká problematiky cestovního ruchu osob s tělesným postižením v Jihomoravském kraji. Z důvodu růstu počtu osob s tělesným postižením by se společnost měla více o tuto tematiku zajímat. Vzhledem k aktuálnosti problému bylo právě z tohoto důvodu téma zvoleno. Cílem bakalářské práce bylo analyzovat současný stav na trhu cestovního ruchu pro tělesně postižené v Jihomoravském kraji a jeho oblastech. Zjistit možné preference, které osoby s handicapem mají při výběru destinací. Jak a kde získávají důležité informace o bezbariérovosti.

Při vypracovávání bakalářské práce jsme měli možnost zjistit mnoho nových a velice zajímavých informací. Byla možnost nahlédnout do zcela jiné oblasti cestování, jež jsme doposud znali. Jen málo z nás si dovede představit, s jakými těžkostmi se handicapovaní lidé při svých cestách potýkají. Jejich cesty si musí promýšlet do detailů a plánovat dopředu.

Pomocí dotazníkového šetření ve výzkumné části bakalářské práce jsme mohli zjistit, jaký je současný stav na trhu cestovního ruchu pro tělesně postižené v Jihomoravském kraji a jeho oblastech. Nabídka zájezdů, výletů, sportovních a kulturních aktivit není příliš velká a různorodá. Často chybí informace o tom, jestli je místo bezbariérové. Takové informace jsou pro lidi s handicapem ty nejdůležitější. V dnešní době neexistuje žádný systém nebo certifikace o bezbariérovosti, která by místa označovala a pověřené lidé kontrolovali jejich pravost a správnost. Můžeme se setkat s označením bezbariérovosti, ale skutečnost tomu následně neodpovídá. Jedním z možných řešení by bylo zavést právě certifikaci bezbariérových míst (památky, ubytovací a stravovací zařízení, sportovní centra, apod.). Existoval by výpis všech certifikovaných míst s tímto označením, který by byl veřejně přístupný, a lidem s handicapem by pomohl například při plánování jejich cest. Tyto místa by byla překontrolována vybranými lidmi nebo právě přímo jedinci s handicapem, kteří dokáží nejlépe zhodnotit správnost a náležitost označení.

V mnoho krajích či oblastech existují projekty, které se snaží lidem se zdravotním či tělesným postižením cestování umožnit a usnadnit. Jsou to například projekty Beskydy pro všechny, Vysočina bez bariér, Bezbariérová Olomouc nebo třeba Bezbariérový Hradec Králové. Jediný projekt pro tělesně postižené, který funguje v Jihomoravském kraji takzvaný Euroklíč, který zajišťuje osobám rychlou dostupnost veřejných sociálních zařízení a pomůcek jako výtah, schodišťové plošiny, bezbariérové záchody, apod. Bohužel prozatím neexistuje v Jihomoravském kraji žádný jiný projekt týkající se cestovního ruchu tělesně postižených. Dalším návrhem a doporučením je tedy zpracovat projekt, který by byl vytvořen podobný způsobem jako projekty zmíněné. Zaměřit se spíše na konkrétní oblasti či města v Jihomoravském kraji. Například pro město Znojmo může čerpat pro realizaci projektu u města Olomouc nebo Hradce Králové, kde již podobné projekty vznikly a fungují. Pro oblast.

Více jsme se zaměřili na tři oblasti v rámci kraje, a to Brno a okolí, Pálavu a Lednicko-Valtický areál a Znojensko a Podyjí. Pro dotazované je nejvíce populární a atraktivní oblast Brno a okolí, kde je pro lidi s handicapem větší a rozsáhlejší

ší nabídka služeb různého typu. Brno je jedním z velkých center, kde sídlí mnoho organizací pomáhajících tělesně postižením. Nabízejí nespočet kulturních či sportovních aktivit pro handicapované a snaží se je začlenit do běžného života. Oblast Pálava a Lednicko-Valtický areál byla hodnocena průměrně. Nejkladnější hodnocení získal zámek Lednice. Podle výsledků dotazníkového šetření můžeme říci, že je nejoblíbenějším místem v této oblasti. Oblastí nejhůře hodnocenou bylo Znojemsko a Podyjí, které pro lidi s handicapem není příliš atraktivní, a mnoho z dotazovaných tuto oblast nikdy nenavštívili nebo ani neměli možnost navštívit. Pro větší návštěvnost oblasti Znojemsko a Podyjí lidmi s handicapem bychom doporučili lepší zlepšení informačních a propagačních kanálů, kde se vyskytuje tento typ segmentu. Dále by organizace, které plánují výlety či zájezdy, mohly začít nabízet i cesty do této oblasti, kde se najdou krásná, dostupná a bezbariérová místa pro osoby s tělesným postižením.

Malé množství respondentů své cesty plánuje pomocí cestovních kanceláří či agentur. Do svých nabídek a propagačních katalogů nezařazují nabídky, které by mohly využít i osoby s tělesným či jiným postižením. Do budoucna bychom doporučili začít vyhledávat a nabízet místa, které jsou bezbariérová a bezproblémová právě pro osoby s postižením. Nebo alespoň uvádět informace, zdali je nabídka určená i pro handicapované.

Aby se cestovní ruch pro tělesně postižené a nejen pro ně mohl v Jihomoravském kraji a jeho oblastech více rozvíjet, bude potřeba větší a lepší spolupráce mezi aktéry cestovního ruchu.

Především výzkumná část práce může posloužit jako základní kámen pro provozovatele cestovních kanceláří, stravovacích a ubytovacích zařízení nebo pro organizace zabývající se handicapovanými. Dále ke zlepšení dopravní dostupnosti, ať už v kraji Jihomoravském tak v jiných krajích. Práce může být do budoucna přínosem pro tělesně postižené osoby a bude jim umožněno cestovat více a bez větších problémů a komplikací.

7 Literatura

Literární zdroje

- BERÁNEK, Jaromír. *Ekonomika cestovního ruchu*. 1. vyd. Praha: Mag Consulting, 2013. ISBN 978-80-86724-46-1.
- BUŘVALOVÁ, DENISA; REITMAYEROVÁ, EVA. *Tělesně postižený*. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí, 2007. 24 s. ISBN 978-80-86991-21-4.
- ČERTÍK, MIROSLAV. *Cestovní ruch: vývoj organizace a řízení*: Vyd. 1. Praha: Off, 2000. 352 s. ISBN 80-238-6275-8.
- GOELDNER, CHARLES R, J. R. BRENT RITCHIE. *Cestovní ruch: principy, příklady, trendy*. 1. vyd. Brno: BihzBooks, 2014. ISBN 978-80-265-0298-2.
- FILIPIOVÁ, DANIELA. *Projektujeme bez bariér*. Vyd. 1. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2002. 104 s. Dostupné z WWW: <http://www.filipiova.cz/publikace/odkazy/Projektujeme_bb_web.pdf>. ISBN 80-86552-18-7.
- HESKOVÁ, MARIE. *Cestovní ruch: pro vyšší odborné školy a vysoké školy*. 2., upr. vyd. Praha: Fortuna, 2011. ISBN 978-80-7373-107-6.
- HOUŠKA, PETR, PETRŮ ZDENKA. *Cestovní ruch v působnosti orgánů EU: (vybrané dokumenty)*. Vyd. 1. Praha: Oeconomica, 2010. ISBN 978-80-245-1645-5.
- HRALA, VÁCLAV, ŠAFAŘÍK, VIKTOR (ed.). *Geografie cestovního ruchu*. 6., aktualiz. a dopl. vyd. Praha: Idea servis, 2013. ISBN 978-80-85970-79-1.
- JAKUBÍKOVÁ, DAGMAR. *Marketing v cestovním ruchu: jak uspět v domácí i světové konkurenci*. 2., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-4209-0.
- KIRÁLOVÁ, ALŽBETA, STRAKA IVO. *Vliv globalizace na marketing destinace cestovního ruchu*. 1. vyd. Praha: Ekopress, 2013. ISBN 978-80-86929-99-6.
- KOTÍKOVÁ, HALINA. *Nové trendy v nabídce cestovního ruchu*. 1. vyd. Praha: Grada, 2013, 207 s. ISBN 978-80-247-4603-6.
- NEJDL, KAREL. *Management destinace cestovního ruchu*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011. ISBN 978-80-7357-673-8.
- PALATKOVÁ, MONIKA, ZICHOVÁ, JITKA. *Ekonomika turismu: turismus České republiky: vymezení a fungování trhu turismu, přístupy k hodnocení významu a vlivu turismu, charakteristika turismu České republiky*. 1. vyd. Praha: Grada, 2011. 205 s. ISBN 978-80-247-3748-5.
- PÁSKOVÁ, MARTINA; ZELENKA, JOSEF. *Výkladový slovník cestovního ruchu*. Praha: Ministerstvo pro místní rozvoj, 2002. 448 s.
- RYGLOVÁ, KATEŘINA, MICHAL BURIAN A IDA VAJČNEROVÁ. *Cestovní ruch - podnikatelské principy a příležitosti v praxi*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2011, 213 s. ISBN 978-80-247-4039-3.

ZELENKA, JOSEF. *Cestovní ruch - marketing*. Vyd. 3., přeprac. Hradec Králové: Gaudeamus, 2015. ISBN 978-80-7435-543-1.

ZICHOVÁ, JITKA. *Ekonomika cestovního ruchu I: základy*. V Praze: VŠO, 2010. ISBN 978-80-86841-24-3.

Elektronické zdroje

Antena na cestách: Přístupný cestovní ruch [online]. Třinec, 2010 [cit. 2016-11-03]. Dostupné z WWW: <http://www.czpm-sk.cz/pdf/uzitecne/ATHENA_PRIRUCKA_KOMPLET.pdf>.

Cestovní ruch pro všechny: Odborná školení a vzdělání pracovníků územní veřejné správy pro oblast cestovního ruchu [online]. 2008. Praha [cit. 2016-11-12]. ISBN 978-80-7399-407-05. Dostupné z WWW: <http://www.mmr.cz/getmedia/4fa1846e-ee0c-40d7-ae2e-a43007314a2e/GetFile14_1.pdf>.

České dráhy [online]. 2015 [cit. 2016-12-19]. Dostupné z WWW: <<http://www.ceskedrahy.cz/tiskove-centrum/tiskove-zpravy/-25272/>>.

Destination management. Destination UNWTO [online]. [cit. 2016-12-16]. Dostupné z WWW: <<http://destination.unwto.org/content/conceptual-framework-0>>.

Dopravní podnik města Brna [online]. 2011 [cit. 2016-12-19]. Dostupné z WWW: <<http://www.dpmb.cz/Default.aspx?seo=telesne-postizeni&id=80>>.

Globální etický kodex cestovního ruchu, 2001, [cit. 2016-12-5]. Dostupné z WWW: <http://www.eden-czechtourism.cz/files/czech_code_of_ethics.pdf>.

Helpnet.cz [online]. 2016 [cit. 2016-10-27]. <Dostupné z WWW: <http://www.helpnet.cz/o-portalu>>.

KOTÝNEK, JOSEF. *V ČR byl postižený každá desátý. In: Statistika a My* [online]. 2014 [cit. 2016-12-27]. Dostupné z WWW: <<http://www.statistikaamy.cz/2014/04/v-cr-byl-zdravotne-postizeny-kazdy-desaty/>>.

Liga vozíčkářů [online]. 2012 [cit. 2016-10-27]. Dostupné z WWW: <<http://www.ligavozic.cz/o-nas/struktura-poslani>>.

Národní rada se zdravotním postižením v ČR [online]. 2011 [cit. 2016-12-19]. Dostupné z WWW: <<http://poradna.nrzp.cz/>>.

Svaz tělesně postižených v České republice z.s. [online]. 2016 [cit. 2016-10-27]. Dostupné z WWW: <<http://svaztp.cz/o-nas/>>.

Ústav Kociánka [online] 2016 [cit. 2016-10-27]. Dostupné z WWW: <<http://www.helpnet.cz/aktualne/kocianka.>>.

Ústav Kociánka [online]. 2016 [cit. 2016-10-27]. Dostupné z WWW: <<http://www.centrumkocianka.cz/o-kociance/>>.

- Vyhláška č. 182/1991 Sb., kterou se provádí zákon o sociálním zabezpečení a zákon České národní rady o působnosti orgánů České republiky v sociálním zabezpečení.* [online]. [cit. 2016-10-25]. Dostupné z WWW: <http://projekty.osu.cz/metakor/dok/vyhlaska-182_1991.pdf>.
- YAU, MATTHEW KWAI-SANG; MCKERCHER, BOB; TANYA L. PACKER. *Traveling with a disability. More than an Access Issue*, [online]. 2004 [cit. 2016-12-16] dostupné z WWW:<<http://www.sciencedirect.com.ezproxy.muni.cz/science/article/pii/S016073830400074X?>>.

8 Seznam obrázků

Obr. 1	Stupeň tělesného postižení	29
Obr. 2	Jak často cestujete po Jihomoravském kraji?	30
Obr. 3	V jakém ročním období nejčastěji cestujete?	31
Obr. 4	S kým nejčastěji cestujete?	31
Obr. 5	V čem Vás postižení při cestách nejvíce omezuje?	33
Obr. 6	Jaké jsou nejčastější cíle Vašeho cestování?	34
Obr. 7	Jaké destinace v rámci Jihomoravského kraje upřednostňujete?	35
Obr. 8	Podle jakých kritérií se rozhodujete při výběru cesty?	36
Obr. 9	Cestování si plánuji	37

9 Seznam tabulek

Tab. 1	Charakteristika zkoumaného souboru	28
Tab. 2	Jaké zdravotní pomůcky používáte při cestování?	32
Tab. 3	Jaký typ zájezdu preferujete?	35
Tab. 4	Kde nejčastěji získáváte informace o možnostech cestování?	37
Tab. 5	Hodnocení nabízených možností Brno a okolí	38
Tab. 6	Hodnocení nabízených možností Pálava a Lednicko-Valtický areál	40
Tab. 7	Hodnocení nabízených možností Znojemska a Podyjí	42

Přílohy

A Dotazník

Dobrý den, jsem studentkou managementu cestovního ruchu na ekonomické fakultě Mendelovy univerzity a v rámci bakalářské práce se věnuji tématu cestovního ruchu osob s tělesným handicapem. Touto cestou bych vás chtěla poprosit o spolupráci v rámci mého výzkumného projektu.

Cílem práce je zmapovat aktuální nabídky, možnosti a nalézt možné nedostatky cestování pro jedince s postižením a následně navrhnout opatření pro možné zlepšení.

Děkuji Vám za spolupráci, čas a ochotu.
Andrea Babáková

Osobní otázky:

1. Do jaké věkové skupiny patříte?

- a) do 20 let
- b) 20 – 30 let
- c) 30 – 40 let
- d) 40 – 50 let
- e) 50 a více

2. Pohlaví

- a) Muž
- b) Žena

3. Jaké je vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

- a) Základní
- b) Středoškolské s maturitou
- c) Středoškolské bez maturity
- d) Vysokoškolské

4. Jaké je místo vašeho bydliště?

- a) Město
- b) Vesnice

5. Jaký máte stupeň postižení?

- a) I. stupeň
- b) II. stupeň
- c) III. stupeň

6. Typ tělesného postižení (prosím, uveďte):**Osobní zkušenost s cestováním po Jihomoravském Kraji:****7. Jak často cestujete po JMK?**

- a) často (několikrát do měsíce)
- b) občas (alespoň 2x za měsíc)
- c) zřídka (2x za půl roku)
- d) téměř nikdy (méně než 2x za rok)

8. V jakém ročním období nejčastěji cestujete?

- a) Jarní sezóna
- b) Letní sezóna
- c) Podzimní sezóna
- d) Zimní sezóna
- e) Celoročně

9. S kým nejčastěji cestujete?

- a) sám/sama
- b) s rodinou
- c) s partnerem/ partnerkou
- d) s přáteli
- e) s osobním asistentem

10. Jaké zdravotní pomůcky používáte při cestování?

- a) Hole
- b) mechanický vozík
- c) elektrický vozík
- d) jiné (uveďte) :

11. V čem Vás postižení při cestách nejvíce omezuje?

- a) špatná orientace v cizím prostředí, bloudění na nástupištích, atd.
- b) bariérové prostředí, nutnost hledání jiných cest
- c) nemožnost využití všech dopravních prostředků
- d) nutnost pomoci další osoby
- e) jiné (uveďte):

12. Jaké jsou časté cíle Vašeho cestování? (více možných odpovědí)

- a) kultura
- b) zábava
- c) vzdělání
- d) rekreace a odpočinek
- e) ozdravné pobyty
- f) sport a turistika
- g) za prací
- h) nákupy
- i) gastronomie
- j) jiné (uved'te) :

13. Jaké turistické oblasti v rámci JMK preferujete?

- a) Brno a okolí
- b) Znojensko a Podyjí
- c) Pálava a Lednicko-Valtický areál
- d) Jiné (uved'te):

14. Které destinace v rámci JMK upřednostňujete?

- a) města, historie, kultura
- b) regionální centra a zajímavosti
- c) přírodní památky
- d) jiné (uved'te) :

15. Jaký typ zájezdu preferujete?

- a) kulturně poznávací
- b) pobytový
- c) zdravotní
- d) turistický
- e) sportovní
- f) jiné (uved'te) :

16. Jaký dopravní prostředek při cestování využíváte?

- a) auto
- b) vlak
- c) autobus
- d) jiné (uved'te) :

17. Podle jakých kritérií se rozhodujete při výběru cesty? (Více možných odpovědí)

- a) bezbariérový přístup
- b) cenová dostupnost
- c) dopravní dostupnost
- d) výhodné nabídky pro OZTP
- e) kvalita dostupných služeb
- f) atraktivita destinace
- g) vzdálenost
- h) bezpečnost destinace
- i) jiné (uved'te) :

18. Kde nejčastěji získáváte informace o možnostech cestování (pobytu, kulturních akcích, apod.)? (Více možných odpovědí)

- a) internet
- b) doporučení
- c) cestovní kancelář
- d) specializovaná centra pro OZTP
- e) turistická informační centra
- f) media
- g) katalogy a propagační letáky
- h) jiné(uved'te):

19. Cestování si plánuji:

- a) sám/sama
- b) za pomoci specializovaných center
- c) v rámci nabídky CK

Nyní Vás poprosím, abyste ohodnotil/a na **stupnici 1-5** (1=výborné, 5=nedostatečné) nabízené možnosti pro tělesně postižené v jednotlivých turistických oblastech v Jihomoravském kraji

Brno a okolí

- Jak hodnotíte v Brně a okolí dopravní dostupnost a dopravní služby pro OZTP?

1 2 3 4 5

- Jak hodnotíte v Brně a okolí dostupnost a kvalitu ubytovacích služeb pro OZTP?

1 2 3 4 5

- Jak hodnotíte v Brně a okolí dostupnost kulturního vyžití pro OZTP?

1 2 3 4 5

- Jak hodnotíte v Brně a okolí dostupnost a kvalitu stravovacích služeb pro OZTP?

1 2 3 4 5

- Jak hodnotíte nabídku turistického a sportovního vyžití v Brně a okolí pro OZTP?

1 2 3 4 5

- **Nyní prosím uveďte konkrétní místa v Brně a okolí, která jste navštívili a popište klady, zápory a navrhněte doporučení pro jejich zlepšení. Uveďte také prosím, jaké služby či nabídky aktivit byste si přáli zlepšit obecně v oblasti Brna a okolí.**

- **Které místo v Brně a okolí byste si přál/a navštívit, ale vzhledem k Vašemu zdravotnímu stavu je pro Vás nedostupné?**

Pálava a Lednicko-Valtický areál

- Jak hodnotíte na Pálavě a Lednicko-Valtickém areálu dopravní dostupnost a dopravní služby pro OZTP?

1 2 3 4 5

- Jak hodnotíte na Pálavě a Lednicko-Valtickém areálu dostupnost a kvalitu ubytovacích služeb pro OZTP?

1 2 3 4 5

- Jak hodnotíte na Pálavě a Lednicko-Valtickém areálu dostupnost kulturního vyžití pro OZTP?

1 2 3 4 5

- Jak hodnotíte na Pálavě a Lednicko-Valtickém areálu dostupnost a kvalitu stravovacích služeb pro OZTP?

1 2 3 4 5

- Jak hodnotíte nabídku turistického a sportovního vyžití na Pálavě a Lednicko-Valtickém areálu pro OZTP?

1 2 3 4 5

- **Nyní prosím uveďte konkrétní místa na Pálavě a Lednicko-valtickém areálu, která jste navštívili a popište klady, zápory a navrhněte doporučení pro jejich zlepšení. Uveďte také prosím, jaké služby či nabídky aktivit byste si přáli zlepšit obecně v oblasti Pálavy a Lednicko-Valtického areálu.**

- **Které místo na Pálavě a Lednicko-Valtickém areálu byste si přál/a navštívit, ale vzhledem k Vašemu zdravotnímu stavu je pro Vás nedostupné?**

Znojemsko a Podyjí

- Jak hodnotíte na Znojemsku a Podyjí dopravní dostupnost a dopravní služby pro OZTP?

1 2 3 4 5

- Jak hodnotíte na Znojemsku a Podyjí a kvalitu ubytovacích služeb pro OZTP?

1 2 3 4 5

- Jak hodnotíte na Znojemsku a Podyjí dostupnost kulturního vyžití pro OZTP?

1 2 3 4 5

- Jak hodnotíte na Znojemsku a Podyjí dostupnost a kvalitu stravovacích služeb pro OZTP?

1 2 3 4 5

- Jak hodnotíte nabídku turistického a sportovního vyžití na Znojemsku a Podyjí pro OZTP?

1 2 3 4 5

- **Nyní prosím uveďte konkrétní místa na Znojemsku a Podyjí, která jste navštívili a popište klady, zápory a navrhněte doporučení pro jejich zlepšení. Uveďte také prosím, jaké služby či nabídky aktivit byste si přáli zlepšit obecně v oblasti Znojemska a Podyjí.**

- **Které místo na Znojemsku a Podyjí byste si přál/a navštívit, ale vzhledem k Vašemu zdravotnímu stavu je pro Vás nedostupné?**